

KULTÚRA

ROČNÍK XVI. – č. 6

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

20. MARCA 2013

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0903 846 313 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Bratislavský veľký piatok v roku 1988 bol významným medzníkom v histórii slovenskej Katolíckej cirkvi v jej zápase za slobodu. Tohto roku si pripomínáme už strieborné jubileum tejto významnej dejinnej udalosti. Bola predzvesťou lepších čias v živote slovenského národa i Cirkvi, ktoré sme potom vďaka Bohu prežili v poslednej dekáde XX. storočia.

Roku 1988 som žil v Ríme a patrilo mi medzi tých, ktorým sa pošťastilo žiť na druhej strane železnej opony. Čo sa deje doma, sme starostlivo sledovali v rámci vtedajších možností. Zdrojom verejných informácií boli najmä rádiá: Vatikán, Slobodná Európa a Hlas Ameriky. Ony boli síce nasmerované na Slovensko, ale okrem Rádia Vatikán, s ktorým som už vtedy spolupracoval (ako seminarista o. i. aj s Rudkom Maslákom - sme mávali jednu reláciu mesačne), Hlas Ameriky sa dal chytiť aj v Ríme, a pravidelné príspevky otca Antona Hlinku SDB (1926-2011) sme dostávali, síce s oneskorením, aj papierovou poštou. Tak sme vlastne vedeli, že v Bratislave sa na 25. marca chystá Sviečková manifestácia za náboženskú slobodu.

Mnohí Slováci žijúci na Západe v rozličných krajinách sa poznali práve vďaka Rímu, lebo tam bol (a stále je) Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, tam žili viacerí slovenskí kňazi, tam sme mali biskupa Pavla Hnilicu SJ i Dominika Hrušovského - biskupa pre Slovákov v zahraničí, ktorý posielal v rámci možností do slovenskej katolíckej diaspory v slobodnom svete kňazov - misionárov. Po národno-politickej stránke Slovákov v cudzine zjednocoval Svetový kongres Slovákov, ktorý založil Štefan B. Roman (1921-1988) a jeden z jeho podpredsedov bol v tom čase slávny slovenský hokejista Marián Šťastný. On prišiel s myšlienkou, že keď už z Moskvy veje vietor perestrojky, že by sme sa mali hýbať aj my Slováci. A konkrétne. Manifestáciami na ulici pred veľvyslanectvami Č-SSR v cudzine. Teraz je vhodný čas. Pán Štefan B. Roman, žiaľ, zomrel dva dni pred týmto významným dňom, 23. marca 1988. Možno aj to bol dôvod, že manifestácia na podporu zápasu za slobodu Katolíckej cirkvi na Slovensku sa v iných metropolách západného sveta 25. marca 1988 napokon nekonala.

Výzva Mariána Šťastného však našla odozvu v Ríme, kde hlavným organizátorom bol Ferko Kapušniak, vtedy študent teológie na Gregorovej univerzite v Ríme. On mal z nás najlepšie kontakty s domovom. Hoci býval v Ríme, nevedeli sme presne kde, ale každú nedeľu, kto ho chcel stretnúť a dozvedieť sa, čo je nové, tak ho našiel o 17. 00 modliť sa v Bazilike Santa Maria Maggiore. Kvôli tejto jeho „osobitnej pozícii“ a informovanosti sme ho volali „Ferko veľvyslanec.“ Aj keď neboli maily, od otca Antona Hlinku z Mníchova mal vždy tie najčerstvejšie správy, a tak sme sa dozvedeli o pripravovanej sviečkovej manifestácii v Bratislave. Mal známych všade, aj priateľov v hnutí Comunione e liberazione a práve tých pozval, aby prišli v ten deň pred Česko-Slovenské veľvyslanectvo v Ríme. Bola to tá budova, kde dnes je Veľvyslanectvo SR v Taliansku a vo Vatikáne, Via dei Colli della Farnesina 144.

Stanko Košč, tiež jeden z rímskych študentov, vyrobil aj letáky, ktoré viseli na nástenkách na viacerých rímskych univerzitách a študentov pozývali na túto manifestáciu. Študenti - Taliani nielenže prišli, ale na príslušné úrady manifestáciu riadne nahlásili a získali všetky potrebné povolenia. Zhromaždenie bolo teda povolené a legálne. Bolo o ňom upozornené aj veľvyslanec-

Kresba: Michal Tóth

Bratislavský Veľký piatok

tvo. Zišlo sa nás asi 150, presne v tom istom čase ako v Bratislave, teda v piatok 25. marca 1988 o 17.00 hod. Veľvyslanectvo bolo zatvorené, rolety stiahnuté, na našu bezpečnosť dohliadli karabinieri a policajti. Ktovie, čo a koho čakali, lebo niektorí prišli do ulíc na obrnených transportéroch! Mali sme informáciu, že takúto ochranu si vyžiadalo veľvyslanectvo. Naše zhromaždenie však bolo veľmi pokojné, a tak sa tá ťažká technika stiahla. Jedna symbolická hliadka tam však ostala až do konca.

Po krátkom vysvetlení, prečo sme sa zišli, sme

JÁN KOŠIAR

rozťahli transparent s požiadavkou náboženskej slobody. Celú našu manifestáciu fotografovali z okien veľvyslanectva. Možno tie fotky alebo iná dokumentácia niekde v archíve aj dodnes sú.

Pred každým desiatkom ruženca sme hovorili úmysly, za ktoré sme modlitbu prednášali. Prítomným som prečítal po taliansky aj Petíciu moravských katolíkov za náboženskú slobodu, ktorá vtedy bežala najmä na Slovensku. Keď sme sa domodlili, zaspievali sme po taliansky peknú mariánsku pieseň, a spolu s našimi priateľmi sme

diskutovali o náboženskej situácii na Slovensku, a zhromaždenie sa rozišlo. Policajti boli veľmi prekvapení spôsobom, akým sa celá manifestácia uskutočnila a skončila.

Večer už svetové agentúry publikovali informácie a zábery z toho, čo sa dialo v Bratislave. Vodné delá, násilie, zatýkanie. Hlásil o tom aj Vatikánsky rozhlas, Hlas Ameriky i Slobodná Európa. Boli sme šokovaní terorom, s akým likvidovali síce omnoho väčšiu, ale podobnú manifestáciu, aká bola naša v Ríme.

Počasiť nebolo celkom priaznivé, aj sme trochu zmokli, našťastie nie od vodných diel, ako naši v Bratislave, ale hrial nás dobrý pocit, že sme dokázali niečo urobiť za našu náboženskú i politickú slobodu. Neviem, či by sme našli niečo o tom v dobovej talianskej tlači, ale Pán Boh vie, že sme aj my podporili našich bratov a sestry v Bratislave.

Bratislavský Veľký Piatok 25. marca 1988 vošiel do našich dejín ako začiatok konca prenasledovania Katolíckej cirkvi. Ukázalo sa za nášho života, že brány pekelné ju nepremôžu. Pán Boh zaplať za tento veľký deň, ktorý vošiel do našej histórie.

Autor bol priamy účastník manifestácie 25. marca 1988 v Ríme

Ked' som pred dvadsiatimi piatimi rokmi telefonoval známemu v predstave, že ma určite automaticky podporí a pôjde spolu so mnou na Sviečkovú manifestáciu na Hviezdoslavovo námestie v Bratislave, zarazila ma jeho reakcia: „Nevidel si v televízii dekana Záreckého? Je to politika!“

Politika-nepolitika, šiel som, cítiac, že je to moja mravná povinnosť. Pravda, vtedy som mal ešte o politike ozaj zúžené predstavy. Zdalo saq mi, azda ako mnohým z vás, že stačí povaliť komunizmus a svetom sa rozleje násilím potláčaný Svätý Duch.

No na rozdiel od mnohých sklamaných vývojom by som ani dnes nekonal inak. Komunizmus bol zlo. Ibaže dnes už viem, že

Po štvrt' storočí

TEODOR KRIŽKA

nebol prvotným zlom, ale zlom odvodeným.

Ak hľadať zdroj tohto zla, ten zlomový bod, musíme hlboko pátrať v dejinách. Mohli by sme zísť až kamsi k obdobiu reformácie, ale v politickom zmysle najmarkantnejším sa javí besovstvo Francúzskej revolúcie. V nej, glorifikovanej a dodnes oslavovanej, sa začínajú zverstvá v mene ušľachtilých slov bratstvo, rovnosť, sloboda. Ak sú štyri milióny mŕtvych, ktoré niesli ani štipku viny, prejavom obsahu týchto slov, tak nechápem významy slov. A už vonkoncom nechápem, ako sa každý návštevník Paríža, dokonca veriáci, pýši pred známymi fotografiou spod Eiffelovej veže. Veď ide o pamätník postavený na 100. výročie práve tohto protikatolíckeho a protimonarchistického besnenia!

Ale chápem, vyrástli sme počas polstoročného premývania mozgov. Dialo sa to u nás, za železnou oponou, no dialo sa aj pred ňou, vôbec nie v menšej miere. Iba prostriedky a slovník boli iné. U nás strach a tam - konzum, rozvrat.

Akoby sa svet s nami zahral na dobrého a zlého policajta.

Ale to nás nesmie pomýliť. Keď sme rúcali komunizmus, nemali sme na mysl chuť zasunúť hlavu do iného chomúta. Aspoň ja určite nie. Veril som a stále verím, a ani neprestanem veriť, na silu kresťanstva zomlieť na prach svojvôľu zla. V tom bola Sviečková manifestácia, či už bola politická, či ani nie, príkladom.

Preto sa neviem vynačudovať, že práve aktéri Sviečkovej manifestácie dnes pod heslom konzervatizmu de facto stoja na strane liberalizmu a podporujú, tentoraz zvnútra, revolúciu v Cirkvi namiesto toho, aby podporovali revolúciu proti revolúcii, teda kontrarevolúciu, v skutočnosti nápravu zločinov, ktorých sa v slepej viere a zbožštení človeka dopustili dobýjači prázdnej Bastily.

www.kultura-fb.sk

Geniálny Ľudovít Štúr v diele Närečie slovenské alebo potreba písania v tomto nárečí, vyslovil toto posvätné krédo: „My raz tu stojíme ako Slováci... Z ohľadu pôsobenia národného máme my Slováci osobitné povolanie a to inakšie nevykonáme len v našej slovenčine, lebo ona je nášho ducha a všetkých jeho hnutí samojediná, verná a dokonalá vyslovovateľka. Preto kto si Slovák, maj sa k slovenčine.“

Sledujeme úsilie Francúzska, s akým citom a zodpovednosťou si chráni materinskú francúzštinu, ale aj úzkostlivú ochranu nemčiny a španielčiny pred cunami amerikanizácie. Ako je príznačné pre otrockú slovenskú povahu, naši politici, ktorí nás majú viesť a byť príkladom neohrozenosti pri obrane štátneho jazyka, ustupujú nátlaku tam, kde by mali zaujať principiálny postoj. PRETO NEMŮŽEME MLČAŤ! Sú inšpirácie, ktoré nás povzbudzujú. Takáto povzbudzujúca správa prichádza zo susedného Česka, kde „senát nedal Čechom právo na priezvisko v mužskom rode.“ Zato na Slovensku akoby sme stratili už posledné zvyšky orientácie a pudu sebazáchovy. Podliehame mediálnemu smogu, ktorý sa šíri z Bratislavy, preto už stihol otráviť a zničiť prirodzený cit úcty Slovákov k materinskému jazyku. TAM, KDE NIET MORÁLKY, NASTPUJE MÓDA. Liberálna móda, pôsobí tak rozkladne, že jej podľa aj Ministerstvo vnútra nezvislejšej Slovenskej republiky, ktoré prichádza v roku jej 20. výročia so sebazničujúcou iniciatívou. Namiesto toho, aby sa pán minister vnútra SR Robert Kaliňák stretol so špičkovými jazykovedcami, s odborníkmi, ktorí sa štátnemu jazyku venujú s láskou a úctou po celý svoj život, pripravuje za zatvorenými dverami kabinetu matrikový zákon, ktorý by „ľahčilo“ používanie ženských priezvisk bez prechýľovania. Ústupok voči požiadavkám žien a manželiek, ktoré prepadli móde písania ženských priezvisk v mužskom rode, bez prechýľovania, je nebezpečný a v slovenskom jazyku chorý prvok. Deje sa tak krátko po tom, čo sme oslávili Rok katolíckeho kňaza a prvého kodifikátora spisovnej slovenčiny Antona Bernoláka, a deje sa tak v roku 2013, keď si 14. februára pripomenieme 170. výročie „vskrjeseňja slovenčini“ a 11. júla rozhodnutie o druhej kodifikácii spisovnej slovenčiny na evanjelickej fari v Hlbokom. Všetci máme plné ústa krízy! Peniaze daňových poplatníkov v čase krízy usporíme najlepšie tak, keď nebudeme prijímať také zbytočné zákony. MV SR ale môže ľahko ušetriť peniaze aj tak, ak nebude platiť vyšetrotaným slovenským občanom maďarskej národnosti preklady z ma-

darčiny do štátneho jazyka najmä tým, ktorí sa vyhovávajú, „že dobre nevedia po slovensky“. Nech si každý ignorant, ktorý sa na štátnej škole nenaučil a neovláda štátny jazyk, zaplatí preklad do slovenčiny sám z vlastného vrecka. Lebo prekladanie stojí policajné stanice tisíce eur. Nerobia to nikde na svete: ani Američania, Španieli, Francúzi, Nemci či Taliani. Chudobné Slovensko nemá prečo byť

Výzva ministrom vnútra SR

Neničme materinský jazyk!

„veľkorysý“ na nesprávnom mieste. Tam šetrim: stačí na to jedna vyhláška MV SR.

Niekoľko odborných argumentov: v slovenčine ako flektivnom type jazyka sa vzťahy medzi slovami vyjadrujú príslušnými tvarmi slov - mená sa skloňujú a slovesá sa časujú. Ale v analytickom type jazyka, akým je napríklad angličtina, sa vzťahy vyjadrujú nie ohýbaním slov, pomocou gramatických tvarov, ale pomocou osobitných slov, najmä členov a

predložiek, ktoré plnia takú funkciu, ako vo flektivnom jazyku príslušné tvary s ohýbacími príponami. Preto je v napr. v slovenčine korektná veta Prechádzam sa so slečnou Denisou Cibulľkou, nie však veta Prechádzam sa so slečnou Denisa Cibulľka. Príslušný gramatický tvar priezviska použijeme preto, že hovoríme po slovensky, že v kontexte slovenského jazyka uplatňujeme zákonitosti platné v našom jazyku, tak ako sa v iných jazykoch uplatňujú zákonitosti platné v týchto jazykoch. Prenášanie zákonitosti platných v inom jazyku do vlastného materinského jazyka, je nenáležitá a deštruktívna, spôsobuje závažnú destabilizáciu jazyka pri plnení jeho základných spoločenských funkcií.

Slovenský jazyk sme zdedili ako významnú kultúrno-historickú a spoločenskú hodnotu, preto nemôže byť predmetom POLITICKÝCH KOMPROMISOV A LICITÁCIÍ. Tak ako my rešpektujeme hodnoty v iných jazykoch, očakávame aj od príslušníkov menšín s neslovenským materinským jazykom (aj od cudzincov, ktorí u nás žijú!), že budú s úctou rešpektovať platné zákonitosti v slovenskom jazyku nielen preto, že to od nich vyžaduje zákon, ale preto, že to od nich vyžadujú pravidlá ľudského a kultúrneho správania, ktoré bežne rešpektujú v každej, tobôž v európskej civilizovanej spoločnosti. Ak sa v slovenčine ako v príslušnom jazykovom type ustálil istý spôsob používania žen-

ských priezvisk, ktorým sa vyjadruje ustálený vzťah k príslušnému mužskému menu otca alebo manžela, nemožno tento ustálený spôsob používania priezvisk radikálne meniť. A to len preto, že slovenskí občania s maďarským materinským jazykom sa v mene uplatnenia menšinových práv vehementne, agresívne, bez akýchkoľvek ohľadov na slovenského spoluobčana domáhajú toho, aby tento spoluobčan deštruktívne zasahoval do podstaty vlastného materinského jazyka, len aby vyhovel absurdnej, nekorrektnej, bezohľadnej požiadavke, akej ťažko nájsť vo svete páru. Veríme, že poslanci slovenského

parlamentu sú ľudia rozľadení, vlasteneckí, preto odmietnu vnášanie politiky do jazykovedy, veď nemožno hlasovaním v parlamente meniť zákonitosti fungovania systému slovenského jazyka. Ako intelektuáli vlastného národa, ktorí sme podporili vznik nezávislého štátu 1. januára 1993, odmietame ústupčivosť politikov tam, kde majú prejavovať zrozumiteľné principiálne postoje. Preto: ŽIADAME SKUTKY!

DÔRAZNE ODMIETAME INICIATÍVU MINISTERSTVA VNÚTRA SR ZRUŠIŤ PRECHÝĽOVANIE slovenských ženských priezvisk. ŽELÁME SI ZACHOVAŤ EXISTUJÚCI STAV! Každá žena a manželka, ktorá chce ísť s módu a chce si meniť priezvisko, nech požiadá o výnimku a zaplatí štátu drahé kolky! Slovenská republika už zažila hospodárske a finančné experimenty, po ktorých sme bez vlastnej ekonomiky, lebo pseudo-reformátory predali najvyššie podniku, zničili potravinovú i energetickú bezpečnosť štátu, ale aj Tatry ako symbol prírodného národného bohatstva. INTELEKTUÁLI MUSIA VŽDY STÁŤ NA STRÁŽI PRED EUBOVŔOU POLITIKY. Ak s nápadom o zrušení prechýľovania prišla minulá národne bezvedomá vláda Ivety Radičovej, nerozumieme, prečo si súčasne vedenie Ministerstva vnútra SR neprizve na konzultácie renomovaných slovenských jazykovedcov, ale bez názoru odborníkov pokračuje v znehodnocovaní a znefunkčňovaní štátneho jazyka, ktorý sa formoval v priebehu stáročí. Lebo jazyk je živá voda živého národa. Útoky na národ sa vždy začínajú útokmi na slovenský jazyk (maďarizácia) a deštrukciou jazyka. Kto neodborne zasahuje do vekmi sformovaného systému slovenského jazyka, uráža slovenský národ a narúša jeho identitu.

14. FEBRUÁR 2013 -

170. VÝROČIE

VSKRJESEŇJA SLOVENČINI

VÝZVU PODPÍSAJI:

SES-NEZES
Ing. Ladislav Lysák DrSc.
Prof. Augustín Marián Húska

PANSLOVANSKÁ ÚNIA
JUDr. MILAN JANIČINA - predseda
JUDr. FEDOR LAJDA - podpredseda

KOGRES SLOVENSKEJ INTELIGENCIE
ROMAN KALISKÝ, reportér, spisovateľ
DRAHOSLAV MACHALA, spisovateľ, prvý hovorca KSI
Prof. MATÚŠ KUČERA, spisovateľ a historik, člen Prezídia MS
PETER ŠTRELINGER, spisovateľ, hovorca KSI

SPOLOČENSTVO KREŠŤANSKÉ SLOVENSKO
prof. ÁBEL KRÁL, jazykovedec

SSI KORENE
akad. maliar VILIAM HORNÁČEK
Ing. Július Binder, člen Prezídia MS

ŠTÚROVA SPOLOČNOSŤ
Ing. ERICH PIŠ, tajomník spoločnosti

KONZERVATÍVNE SLOVENSKO
JÁN LITECKÝ-ŠVEDA

MATIČIARI, HUMANITNÁ A TECHNICKÁ INTELIGENCIA:
PAVOL FÁBRY, MO MS Košice
JUDr. OTTO GAŤA,
MO MS Plevník-Drieňové

ETELA HESSOVÁ, riaditeľka ZŠ Bratislava
MAGDA JANOŠKOVÁ, Žiar nad Hronom
DUŠAN TROPP, Bratislava
DANA TROPPOVÁ Bratislava
Generál SVETozár NAĐOVIČ, Stankovce
Plukovník JÁN SABO, Štefanová
Plukovník PharmDr. PETER SOCHA
Ing. PETER ŠVEC, dopravný pilot a podnikateľ
Ing. MILAN KOŠÚT, Trnava

KVETA SLYŠKOVÁ, MO MS Dúbravka
EVA NAHALKOVÁ,
MO MS Partizánske
LUBICA NAĐOVIČOVÁ,
pedagogička, Stankovce
PhDr. DARINA PAŠTEKOVÁ,
pedagogička, Trnava
KAMILA MATLÁKOVÁ-HADENOVÁ
Huncovce

JANA KROTÁKOVÁ,
Kokava nad Rimavicou
JÁN KROTÁK, Kokava nad Rimavicou
JANA OBROČNÍKOVÁ,
Kokava nad Rimavicou
KATARINA OBROČNÍKOVÁ,
Kokava nad Rimavicou
EVA ŠTOLCOVÁ-MAREČKOVÁ
Brno (dcéra Jozefa Štolca)

MILOŠ BAČA, kultúrny pracovník, Nitra
VILIAM JABLONICKÝ, publicista
Mgr. EVA KOVAČOVIČOVÁ, učiteľka
Mgr. EVA GERINCOVÁ, učiteľka
Ing. MARTINA KOVAČOVIČOVÁ, ekonómka
FRANTIŠEK ĐALOG
Ing. DUŠAN PÁLEŠ,
odborník civilného letectva

JAZYKOVEDCI A LITERÁRNI VEDCI, VEDCI:
prof. JÁN KAČALA
prof. IVOR RIPKA
Doc. PhDr. PETER ŽEŇUCH, DrSc.
PhDr. VIERA ŠTUPÁKOVÁ

Doc. JOZEF DARMO
JOZEF RYDLO
PaeDr. JOZEF LOMENČÍK, jazykovedec
Prof. JÁN PODOLÁK, DrSc, etnológ;
Doc. PhDr. LADISLAV BARTKO CSc.

HISTORICI A ARCHEOLÓGOVIA, NUMIZMATIČKA:
Prof. PhDr. RICHARD MARSINA, DrSc.

Prof. PhDr. JÚLIUS BARTL
PhDr. ANTON HRNKO
Prof. EVA FORDINÁLOVÁ, CSc
prof. PhDr. MARTA DOBROTKOVÁ
Prof. JÁN BAĐURÍK, DrSc.
Doc. PhDr. IVAN MRVA
PhDr. JÁN BOBÁK, CSc.
PhDr. TITUS KOLNÍK, archeológ
PhDr. Eva KOLNÍKOVÁ,
numizmatička
Prof. JOZEF VLADÁR, archeológ
PhDr. MARTIN LACKO
Prof. MILAN S. ĐURICA
PhDr. BEATA KATREBOVÁ-BLEHOVÁ
Doc. PhDr. Ivan Chalupický,
historik, Levoča

SPISOVATELIA:
JÁN ČOMAJ, spisovateľ
MILAN VÁROŠ, spisovateľ
ANTON HYKISCH, spisovateľ
JÁN BEŇO, spisovateľ
PhDr. SLAVOMÍRA OČENÁŠOVÁ,
UMB Banská Bystrica
JANA ŠTEFÁNIA KUZMOVÁ, poetka
DUŠAN MIKOLAJ, spisovateľ
Prof. IGOR KIŠŠ, ev. teológ
PAVOL HOLEŠŤIAK, spisovateľ
GREGOR PAPAČEK, Maďarsko
TEODOR KRÍŽKA, básnik,
šéfredaktor Kultúry
Prof. JÚLIUS FILO,
ev. teológ, spisovateľ
MIROSLAV PIUS

PRÁVNICI:
JUDr. LUKÁŠ MACHALA, advokát
JUDr. MARIÁN GEŠPER, Mladá Matica
Mgr. PAVOL KRÁL, Bratislava

PUBLICISTI:
JÁN SMOLEC, reportér a publicista
MAROŠ SMOLEC, šéfredaktor SNN
PhDr. MILAN POLÁK, publicista
PhDr. MARIÁN OSTATNÍK Csc.,
publicista
ELENA ŠEBOVÁ, publicistka
JURAJ TEVEC, publicista
PhDr. LUBOMÍR PAJŤINKA, PhD.,
publicista
PhDr. JÁN LUKY, fotograf
EVA ZELENAYOVÁ, publicistka
JÚLIUS HANDŽÁRIK, publicista
IVAN GERŽA, publicista
RÚT GERŽOVÁ, publicista
FEDOR MIKVIČ, publicista
MILAN BALOG, televíz. publicista
ĽUDOVÍT ŠTEVKO,
reportér a komentátor
JÁN KUBÁŇ, televíz. publicista
DUŠAN BRINDZA, novinár, scenárista

ŠPORTOVCI:
KAMIL HAŤAPKA,
exposlanec NR SR a tréner
DUŠAN ZEMAN, Púchov
KAROL PÁTEK, cyklista
MILAN ZEMAN

UMELCI:
JOZEF ŠIMONVIČ,
predseda Prezídia MS
EVA KRISTINOVÁ,
členka Prezídia MS
Ing. JOZEF BARINA, rockový spevák
akad. sochár MARIÁN POLONSKÝ
FEDOR BARTKO, televízny režisér
ONDREJ ZIMKA, maliar
ONDREJ ZIMKA ml. sochár
MILINA ZIMKOVÁ, maliarka
Ing. arch. PAVOL MRÁZEK
CYRIL KRÁLIK, televízny režisér
IGOR KOVAČEVIČ,
folklorista, Banská Bystrica

LEKÁRI:
Doc. MUDr. ZORA LAZAROVÁ, PhD
Prof. MICHAL VALENT
MUDr. JURAJ ŠTOFKO, primár
Prof. IGOR TOMO, Bratislava
MUDr. IGOR TOMO, Švédsko
MUDr. ŠTEFAN PAULOV, Nitra
111. MUDr. SVORAD ŠTOLC
(syn Jozefa Štolca), Bratislava
MUDr. MILAN PÁLEŠ, Handlová

Vyhlásenie predsedu Matice slovenskej

Dôrazne odmietam útoky na Maticu slovenskú, ktorých sme svedkami v posledných dňoch. Zisťujem, že každý matičný úspech - za ktorý považujem verejnú pozhnanie pre Maticu slovenskú a celý slovenský národ odchádzajúcim pápežom Benediktom XVI. na jeho predposlednej generálnej audiencii, ako aj úspešnú konferenciu k 150. výročiu Matice slovenskej, ktorú otvoril predseda vlády Robert Fico - považujú ideologickí, ale aj ekonomickí či osobní nepajníci Matice, ako vlasteneckej ustanovizne, za podnet na útoky.

Je mi ľúto, že Maticu slovenskú niektorí kritici s beľmom na oku a s jedom na jazyku označujú ako neofúduku, „näckovskú“ či inakšiu, dokonca ju obviňujú z genocídy (!), pričom svoje výroky neopierajú o nijaký argument, len o kyselinu, ktorá by mala rozožrať „inštitúciu, ktorá už od roku 1863 združuje elity tvorcov i strážcov národnej duchovnosti“ ako uviedol premiér. Prečo niekomu prekáža, že „Matica slovenská Slovákov nielen zachránila pred vyhynutím, ale doslova náš národ vzkriesila z mŕtvych“? Kto to nesúhlasí so slovami R. Fica, ktorý víta, „že nové vedenie Matice slovenskej sa pustilo do jej mravnej obrody, aby sa vyčistil stôl,“ a že „ideály Matice slovenskej spočívajú v ochrane tradícií v umení a kultúre, ale aj v starostlivosti o životné prostredie“? Komu prekáža, že predseda vlády sa v príhovore nevyhol ani kritike médií za opakované atakovanie Matice slovenskej, keď konštatoval, že „bulvarizujú jej úsilie, preto im uniká to podstatné, jedinečná matičná myšlienka mravnej obrody Slovenska“?

Stretávam sa s radovými členmi Matice slovenskej, ktorí vítajú ocenenie úsilia nového matičného vedenia o ozdravenie Matice a ja vyhlasujem, že v tomto trende nás nezastaví nič a nikto. Ešte tak presvedčiť nemúdrych, že Matica je tu už 150 rokov a bude aj naďalej! Hromy a blesky nás nezdoľajú, naopak. Bijú len do vysokých stromov, mnohým otvárajú oči a posilňujú nás.

MARIÁN TKÁČ,
predseda Matice slovenskej

Rodová rovnosť je ideológia. Znie veľmi pekne a prijateľne, preto má zatiaľ u nás aj málo odporcov. Preto by jej odporcami mali byť kresťania, pokúsím sa vysvetliť v tomto článku.

Rodová rovnosť nie je len pojem. Je to séria politík, ktoré majú byť implementované do zákonov a vládnych programov, ale i spoločnosti na každej úrovni - vo vzdelávaní, zdravotníctve, podnikaní, dokonca náboženstve, ale i súkromnej sfére. V tom spočíva totalitarizmus tejto ideológie, ktorá je už zakorenená aj v niektorých našich zákonoch.

Prvým krokom vlády SR bolo na nátlak feministických a pro-homosexuálnych organizácií postaviť tento pojem na úroveň ľudských práv, čo je cieľ týchto ideológov. Podarilo sa im to, keď ju doplnili do názvu Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť. Následne ju presadili do dotačných schém vládnych orgánov.

Nielen že nik z poslancov, a teda ani tých, ktorí sa považujú za pravicových, nenamietal prerozdelenie programy socialistickej vlády Smeru, žiaden politik-kresťan ani len nehlasoval proti podpore rodovej rovnosti a programom zameraným proti homofóbií (čo spolu súvisí). Celá opozícia hlasovala za vládny návrh! Dokonca dve organizácie, ktoré majú v názve „katolícka“, podporili hromadnú pripomienku feministických združení, aby dotácie išli aj na rodovú rovnosť.

Len tento rok na tieto programy prerozdedia 1,1 mil Eur, ktoré dostanú organizácie zastupujúce kultúru smrti! Rodová rovnosť sa vo svojich cieľoch totiž zhoduje s kultúrou smrti.

Mnohí si predstavujú pod rodovou rovnosťou rovnosť príležitostí pre mužov a ženy. A na týchto dojmoch rodových ideológovia stavajú. V prvom rade hovoria o tom, že ženy a muži sú si rovní, čo nikto nespochybňuje. Túto rovnosť chcú však vidieť v štatistikách, lebo len vtedy budú spokojní, keď žena bude ako muž. A toto je neprijateľné pre kresťanstvo, ktoré verí na rovnosť v dôstojnosti, ale chápe rozdielnosť poslaní muža a ženy. Táto rozdielnosť je vpísaná do dizajnu mužskej a ženskej sexuality. Potvrdzujú to dnes aj štúdie mozgu, ktoré vysvetľujú, že muži a ženy inak myslia, inak cítia a inak prežívajú svoju sexualitu. Napriek tomu sú schopní vytvoriť trvalé manželstvo, ktoré sa zakladá na komplementarite, vzájomnom doplnení sa v každodennom živote a pri výchove detí.

Pomýlený koncept rovnosti muža a ženy vychádza z marxizmu, ktorý vníma ženu ako utláčanú manželstvom, chce ju oslobodiť vzbúrou proti utláčateľovi - mužovi. Oslobodenie má formy antikoncepcie, potratu, rozvodu atď. Žena má byť rovnaká ako muž. Má mať možnosť voľne sexovať bez dôsledkov ako muž, čo jej umožňuje antikoncepcia a potrat. Má mať kariéru ako muž, v čom jej nemajú byť prekážkou ani deti, ani rodina. Ak predsa len po tom zatúži, má využiť jasle, škôlku a školu, kam deti odloží, aby mohla zarábať, byť finančne nezávislá od muža, resp. rovnako prispievať do rozpočtu, aby si rodina mohla užiť vyššiu životnú úroveň, hoci sa zotročí hypotékou, úvermi, pôžičkami a pod. Potreby dieťaťa táto ideológia odkladá bokom, uznáva len materialistické potreby, ktoré majú rodičia zabezpečiť a ostatné zabezpečí štát indoktrináciou.

Toto je ukážka z vládneho dokumentu, ktorý nalieha na to, aby štát oslobodil matky, ktoré chcú naplňať

potreby svojich detí, od tohto jarma. Miera zamestnanosti žien s deťmi je dlhodobo nízka (od roku 2009 sa pohybuje okolo 55%) aj preto, že na Slovensku chýbajú služby starostlivosti o deti, a to najmä do 3 rokov. Z tohto dôvodu zostávajú často práve ženy (aj vzhľadom na pretrvávajúce rodové stereotypy) v domácnosti... V trhovej ekonomike je pritom bežné, že trh naplní potreby a ak by boli také rukolapné, tak by podnikatelia zriaďovali súkromné škôlky a jasle. Lenže táto ideológia predpokladá, že každá žena chce pracovať, nechce si užiť svoje malé dieťa, ale chce ho nechať cudzím ľuďom, aby ho vychovali

JANA RAY-TUTKOVÁ

K čomu vedie rodová rovnosť

vali za ňu, len jej v tom bráni štát, ktorý sa nechce o jej dieťa v útlom veku postarať, a preto by sa to malo stať vládnu prioritou.

Prосто tieto slovenské chudinky si zle zvolili a ideológovia im musia pomôcť lepšie sa rozhodnúť, lebo oni vedú lepšie, čo je dobré pre ženy ako ony samé. To, že žena kojí (aj do 2-3 rokov), je verbálnejšia a v milujúcom manželstve možno čoskoro znova tehotná, je predpokladom toho, že žena je tou najvhodnejšou osobou, aby sa minimálne prvé roky života venovala svojim deťom intenzívnejšie z domu, nakoľko citové puto je dôležité pre vývoj dieťaťa.

Tieto slovenské ženy si vôbec nevedia usporiadať ani súkromný život. Väčšinu domácich prác majú na svojich pleciach, a to je teda úplne zostalé. Dokonca takáto zostalosť je najčastejšia u tých, ktoré vyznávajú kresťanstvo. Paradoxne tieto ženy majú aj najviac detí v porovnaní s tými, ktoré nepraktizujú svoju vieru, a tiež menšiu mieru rozvodovosti. To teda musia rodoví ideológovia zvrátiť ako úplne nemoderné a učiť ich, že všetky domáce práce si musia deliť fifty-fifty, lebo len to je spravodlivé. Ich deti by nemali vidieť žiaden rozdiel medzi mamou a otcom, najlepšie ich ani tak nenazývať, ako s tým už na Západe experimentujú. Neprekvapí

trend, že muži v OECD naozaj menej pracujú, kým ženy pracujú viac a viac. Rodiny sa zriedkavejšie stretávajú pri spoločnom stole, rodičia nemajú na deti čas, oveľa častejšie sa manželstvá rozpadávajú, keď sociálni inžinieri chcú prerobiť ženu na muža.

Málo slovenských žien používa antikoncepciu, vraj len 15%. Tým slovenským puťkám treba riadne dohovoriť, aby z potlačenia vlastnej plodnosti/sexuality a poškodzovania svojho zdravia i manželstva urobili moderný návyk, lebo sa to tak na Západe nosí. Ešte, že im nevyčítajú, že chodia menej na potrat, lebo na Západe s nárastom používania antikon-

rodné právne dokumenty neuznávajú. EÚ však také projekty zvrátenej sexuálnej výchovy rada zafinancuje svojim ideologickým mimovládкам, lebo ved' sa ich iniciatívne usiluje dostať do dokumentov OSN.

Vláda SR preto pripravuje pre školy projekt Výchovy k ľudským právam, ktoré kašľú na diskrimináciu nenarodených a na nútenie kresťanov kolaborovať na nemorálnostiach proti ich svedomiu, čo sa už deje na Západe. Táto ľudskoprávna prevýchova bude nazývať potrat ľudským právom, sodomiu právom na manželstvo, masturbáciu právom na zdravie a pornografiu slobodou prejavu. Už

len tí stereotypní katolíci sú proti takým ľudským právam. Oni sú tí extrémisti, priam teroristi!

Boj proti diskriminácii ide ruka v ruke s bojom proti homofóbií. Samozrejme odpor voči homosexuálnym partnerstvám je bigotnou fóbiou, hoci ten, kto má strach, sú tí sodomiu a masturbáciu praktizujúci. Manželstvo je otvorené aj pre nich, ale oni majú strach z intimitnosti s opačným pohlavím, preto chcú manželstvo predefinovať, aby zahŕňalo aj pravý opak manželstva. Vláda si dotačnými programami aj z Európskeho sociálneho fondu a zriadením výboru pre LGBTI osoby pripravuje pôdu, aby túto ideológiu ošetrila aj v zákonoch.

Ide o tú istú ideológiu, lebo gender = rod je nie definovaný ako pohlavie, ale ako vlastná preferencia sexuálneho životného štýlu. Hoci ťažko v tej súvislosti hovoriť o sexe - pod tým sa rozumie len pohlavné spojenie muža a ženy. Lebo strkať si pohlavné orgány kamkoľvek, resp. čokoľvek do nich nemá nič spoločné so sexom. Preto je to aj opakom manželstva. Lenže toto sa rozumie pod pojmom rodová rovnosť v Bruseli, kde všetky legislatívne dokumenty EÚ musia mať tzv. doložku gender mainstreaming, teda musia zohľadňovať rovnosť rodov. A práve cez Brusel sa podarilo účinne etablovať homosexuálnej loby, ktorá postupne cez ná-

rodné legislatívy núti všetkých občanom odobrovať a tiež kolaborovať na ich nemorálnom životnom štýle, čomu sa hovorí nediskriminácia.

Problémom definície však je, že ani nie je jasné, čo všetko rod je. V Austrálii definovali 23 typov rodov, okrem tých klasickejších homo-, bi- a transsexuálnych aj úplne úlety, hoci definícia nebráni tomu, aby si každý vymyslel svoj vlastný rod. Hlavným predpokladom je však odmietnuť vlastnú sexualitu muža alebo ženy a začať sa schizofrenicky tváriť ako niečo úplne iné, čo je zvyčajne spôsobené traumou, nezrelosťou, závislosťou alebo zmätkom v hlave. Niektorým ani to nestačí a podľa EÚ takým ľuďom treba umožniť operáciu pre zmenu pohlavia, najlepšie preplatenú zdravotným poistením. Ved' oni nemôžu za to, ako sa cítia. Možno časom odkriminalizujeme aj znásilnenia, pedofiliu, beštialitu a sadomasochizmus, lebo podľa tejto logiky za svoje sexuálne preferencie osoby nemôžu. Napokon ony sa cítia ako iné orientácie a tie sme sa zaviazali nediskriminovať.

Nenechajme sa pomýliť novou nálepkou pre tú istú kultúru smrti, ktorá ide proti morálke, tradíciám a náboženstvám sveta. Dobré zapadá do cieľov plánovačov populácie, ktorej rast je vnímaný ako problém. Menej detí, či už voľbou potratu, antikoncepcie, homosexuálnych praktík alebo kariéry, je podstatné pre zníženie populačného rastu a údajne zabráneniu environmentálnej katastrofy. Najprv ňou mali byť nedostatky potravy a surovín, ozónová diera, globálnej otepľenie, potom len nejaké klimatické zmeny atď. Postupne sú tieto teórie vyvracané, ale snaha o zníženie svetovej populácie vždy ostáva. Medzinárodné programy s týmto zameraním sú prioritou, hoci sa skrývajú za názvy ako boj proti chudobe a pod. Ekonomovia však upozorňujú, že napr. niektoré populácie musia dorásť na istú úroveň, aby napredovali v ekonomickom raste, ktorý sťažuje rozvojová pomoc, lebo vedie ku korupcii a závislosti. Hospodársky rozvoj je spojený so systémom, nie s počtom obyvateľstva. Súvisí s vyššou mierou hustoty obyvateľstva, ktorá vytvára tlak na uspokojenie potrieb. Človek, ak má potrebu, rozumom príde na inovácie a riešenia, ktoré sú efektívnejšie a efektívnejšie.

V žiadnom prípade však genocída nie je legitímnym prostriedkom na záchranu planéty, ani na zvýšenie ekonomického rastu. Táto genocída nenarodených sa deje na tlak OSN a v najväčšej krajine sveta je v spolupráci s agentúrou OSN UNFPA dokonca násilne implementovaná. Čína je ukážkou toho, že kontrola produkcie sa pretransformovala na kontrolu reprodukcie s tým istým marxistickým cieľom rovnosti, aby každý mal rovnako dom, auto, televízor a jedno dieťa. To, že sa potláčajú práva rodičov na voľbu počtu detí, je pre sociálnych inžinierov irelevantné. To, že zabíjajú súrodencov týchto jedináčikov, mocných tohto sveta nezaujíma. Už dávno nazývajú ľudskými právami zbavovanie sa chudobných a chorých pred narodením. Pre tých, čo im to je ťažko stráviteľné, rodová rovnosť je sympatickejšim sloganom. Ide ešte ďalej, lebo nabáda k odmietaniu sexu (medzi mužom a ženou), z ktorého sa dieťa môže počať. To je teda „účinnější prevencia preľudneniu“.

Ostáva už je len umlčať odporcov - bigotných katolíkov, ktorí to nechcú pochopiť.

Významné osobnosti a zlomové udalosti slovenských dejín zostávali z rozličných dôvodov do zmeny režimu v roku 1989 v tieni zabudnutia alebo sa prezentovali v negatívnom svetle. Medzi tieto osobnosti patrí i rodák z Košarísk, Dr. M. R. Štefánik, vedec, vojak-letec, odborník na bezdrôtovú telegrafiu, francúzsky generál, politik, astronóm európskej reputácie, meteorológ, cestovateľ (ocitol sa na všetkých kontinentoch okrem Antarktídy), autor desiatok vynálezov a patentov, vynikajúci diplomat, politik, hlavný organizátor vojenských skupín a jednotiek v zahraničí a niekdajší podpredseda Česko-slovenskej národnej rady v zahraničí.

Ako prvý skúšal počas letu rádiové spojenia s pozemnou stanicou, zaviedol vo vojenstve meteorologické pozorovanie ako aj gyroskopický ďalekohľad.

Odvážne a hrdinské činy mu umožnili rýchly postup vo vojenských hodnostiach. 11. apríla 1915 bol menovaný letcom desiatnikom francúzskej armády a do mesiaca bol už povýšený do hodnosti podporučíka a počas služieb na Balkáne, 20. marca 1916, do hodnosti leteckého poručíka. Počas svojej misie v Rumunsku v jeseni 1916 dostal hodnosť kapitána, 20. decembra 1916 hodnosť majora, krátko na to hodnosť plukovníka a 20. júna 1918 bol povýšený na generála. Za svoju chrabrosť dostal Štefánik viacero vyznamenaní: Pri svojej misii v Srbsku dostal zlatú medailiu za statočnosť, v máji 1916 bol vyznamenaný talianskym Vojnovým krížom, 16. augusta 1915 vyznamenaný Vojnovým krížom s palmou za vynikajúce zvládnutie situácie, keď bol jeho stroj pri jednom výzvednom lete zasiahnutý a on kľzavým letom pristál, čím zachránil nielen svoj život, ale aj život svojho druhu. V máji 1918 prebral od hlavy talianskeho štátu vysoké vyznamenanie a dňa 13. januára 1919 bol na Sibíri dekorovaný veliteľským krížom Čestnej légie.

Bol osobnosťou medzinárodného rozmeru, ktorá bola komunistickému režimu po roku 1948 trňom v oku. Z námestí boli odstránené jeho sochy, jeho meno sa muselo vytratiť z učebníc a malo sa vytratiť i z pamäti ľudí. Rok 1968 však ukázal, že ani dvadsaťročná intenzívna kampaň v čase komunizmu proti nemu nedokázala jeho pamiatku vymazať z povedomia národa, čo dokazuje aj spontánna celonárodná púť na Bradlo v tom istom roku. Rok 1989 priniesol Štefánikovi pevné miesto v slovenských dejinách. Je veľkou postavou pre všetkých Slovákov, ktorá národ nerozdeľuje a neantagonizuje, ale spája bez rozdielu vierovyznania. Národ rozdeľuje iba jeho záhadná dosiaľ nevyjasnená smrť a okolnosti, ktoré k nej viedli. Štefánik sa nedožil štyridsiatky, zahynul 4. mája 1919 dva týždne pred svojou svadbou s talianskou markízou Giu-

liane Benzoni - príbuznej rodu Savojskocov - talianskych kráľov, predtým aj habešských cisárov -, s ktorou sa chcel oženiť v júni 1919. Bola Štefánikova smrť nešťastnou náhodou alebo pripravovaným odstránením politického odporcu? Dosiaľ nemožno vylúčiť oprávnenú hypotézu, že havária Štefánikovo talianskeho bombardovacieho lietadla Caproni 450, pri ktorej zahynuli generál Milan Rastislav Štefánik, pilot Gabriele Aggiusti, poručík Giotto Mancinelli Scotti a seržant Umberto Merlini mohla byť i plánovanou vraždou. Štefánik bol skúsený pilot, ktorý zvládol nejedno nebezpečenstvo, riskantné núdzové pristátie alebo aj paľbu nemeckého protiletadlového delostrelectva.

Po skončení vojny 4. mája 1919 nasadá aj so svojimi tromi druhmi na dvojplášnik Caproni 450, číslo 11 495 na letisku Campo Formido nachádzajúce sa asi 5 kilometrov juhozápadne od Udine, a odchádza do rodnej vlasti, do Česko-slovenska, o ktorého vznik sa najviac zaslúžil. Tento let mal Štefánik pôvodne absolvovať cez Prahu, šiel ale priamo do Bratislavy. Lietadlo preletelo úspešne talianske a rakúske hory a bezpečne sa ocitlo v predpokladanom čase nad Bratislavou a tu Štefánik zomiera aj s jeho druhmi tesne pred pristátím, pri zrútení lietadla z relatívne malej výšky.

Dňa 21. novembra 1904 prichádza mladý, dvadsaťštyriročný absolvent Karlovej univerzity Milan Rastislav Štefánik do Paríža. Výpuknutím prvej svetovej vojny v roku 1914 sa završuje jeho takmer desaťročné obdobie činnosti vedca-astronóma i obdobia jeho úspešného prieniku do francúzskej politiky. Táto vojna pri všetkej hrôze skrývala v sebe ale aj istú nádej u malých národov, že jej koniec by im mohol priniesť národnú nezávislosť. Príležitosť na vymalenie Slovákov i Čechov spod maďarsko-nemeckého područia videl Štefánik vo víťazstve dohodových mocností Francúzska, Veľkej Británie a Ruska nad nemecko-rakúskym blokom. A tak Štefánik začal zúčastňovať všetko, čo pred vojnovým obdobím dosiahol a vynaložil všetko úsilie k uskutočneniu porážky centrálnych mocností. Vedel, že tento cieľ je možný iba v spojení Slovákov s Čechmi, že obidva národy sa potrebujú navzájom. Slovákom hrozila maďarizácia, ale práve tak Čechom zasa germanizácia, a títo by bez Slovákov nikdy neboli dostali svoj vlastný štát. Česko potrebovalo Slovensko tak, ako Slovensko Česko. V Česku žili vtedy tri milióny Nemcov a aby mal slovanský živel v novom štáte väčšinu, potreboval Masaryk Slovákov, inak by Česi tvorili sotva polovičku obyvateľstva. A to vedel aj Masaryk, ktorý Slovákami síce pohrdal, ale potreboval ich, aby český štát bol väčší a početnejší. A tu sa Masaryk už pohrával s ideou fiktívneho jednotného československého národa. Mocnosti dohody by nikdy neboli prijali vytvorenie samostatného českého štátu z Čiech, Moravy a Sliezska, lebo by bol slabou hrádzou proti nemeckej expanzii. Česko bez Slovenska by nebolo presvedčilo o svojej životaschopnosti, bolo by strategicky slabé, nebolo by dostatočnou hrádzou proti

Nemecku. Samostatné Čechy bez Slovenska boli nemysliteľné a preto sa Slovensko stalo súčasťou českej národnej politiky. Pomadžarčenie Slovenska by prerušilo priame spojenie s Rusmi a český národ by bol obklopený Nemcami a Maďarmi.

Na začiatku vojny bola nádej na rozbitie Rakúska-Uhorska minimálna. Čím dlhšie sa však vojna predlžovala, tým intenzívnejšie Štefánik nastoloval otázku rozdelenia Rakúska-Uhorska a myšlienku utvorenia samostatného česko-slovenského štátu. V rozhovoroch v politických kruhoch vo Francúzsku nie vždy nachádzal pochopenie pre tento plán, pretože rozbitie habsburskej monarchie mocnosti nemali v pláne. Svoj plán spájal Štefánik s vytvorením dobrovoľného zboru vo Francúzsku zo Slovákov a Čechov z

DARINA VERGESOVÁ

Štefánik

a istá spoločnosť honosiaca sa jeho menom

rakúsko-uhorských zajatcov, ktorí sa dostali do ruského, srbského a neskôr i talianskeho a rumunského zajatia. Vo Francúzsku slovenskí ani českí zajatci neboli, tak sa nábor do vojska mohol robiť v Rusku alebo v Srbsku. Plán na vytvorenie česko-slovenského dobrovoľníckeho zboru bol Štefánikovou samostatnou akciou.

Na dosiahnutie väčších úspechov v protihabsburskom hnutí veľkú nádej vkladal Štefánik do spolupráce s Masarykom, ktorý od decembra 1914 pracoval v emigrácii, najskôr v Ríme, potom v Ženeve a od jesene 1915 v Londýne.

Protirakúska akcia Čechov a Slovákov sa začala na Masarykov podnet vyhlásením Českého zahraničného komitétu 14. novembra 1915 v Paríži, ktoré podpísalo 11 predstaviteľov krajanských spolkov z USA, Ruska, Veľkej Británie a Francúzska ako aj poslanci rakús-

keho parlamentu profesor T. G. Masaryk a J. Dürich. Zo slovenskej strany jedinými signatármi boli predseda Slovenskej ligy v Spojených štátoch amerických Albert Mamey a jej tajomník Ivan Daxner starší. Slováci ho síce podpísali, ale s výhradami, lebo v ňom sa nerešpektovalo ani slovko z Clevelandskej dohody podpísanej v októbri 1915 medzi Slovenskou ligou a Českým národným združením, ktorej znenie je nasledovné:

1. Samostatnosť historických zemí a Slovenska.
2. Spojenie českého a slovenského národa vo federatívnom zväzku štátov s úplnou národnou autonómiou Slovenska, s vlastným snemom, s vlastnou štátnou správou, úplnou kultúrnou slobodou, teda i s plným právom užívania jazyka slovenského, vlastnou správou finančnou a politickou, so štátnym jazykom slovenským.
3. Volebné právo: všeobecné, tajné a priame.
4. Forma vlády: personálna únia s demokratickým zriadením štátu, podobne ako v Anglicku.
5. Tieto body tvoria základ obapolnej dohody a môžu byť doplnené, potažne rozšírené len na základe dorozumenia sa oboch stránok.

České národné združenie podržuje si právo prípadnej zmeny, a to samé právo má aj Slovenská liga. Cleveland, Ohio, dňa 22. októbra 1915.

Vyhlásenie Českého zahraničného komitétu sa ani slovom nezmienuje o Slovákoch, čo vzbudzovalo najmä medzi americkými Slovákami, ale aj Slovákami v Rusku značnú nedôveru voči českej strane. Štefánik bol v čase vyhlásenia Českého zahraničného komitétu v Srbsku.

13. februára 1916 vznikla v Paríži Česká národná rada, ktorej predsedom sa stal T. G. Masaryk, podpredsedom J. Dürich, generálnym tajomníkom E. Beneš. Delegát Slovenskej ligy Štefan Osuský dosiahol, že tento spoločný vrcholný organ odboja Čechov a Slovákov v zahraničí sa začal ešte v roku 1916 nazývať Česko-slovenská národná rada (ČSNR). Štefánik sa sprvu vyhýbal členstvu, chcel byť len diplomatickým pomocníkom. Pri politických a diplomatických rokovaníach nevystupoval v mene ČSNR, lebo tak nemohol robiť ako francúzsky dôstojník. Oficiálnym podpredsedom sa stal až na schôdzke v Londýne v apríli 1917, po návrate z Ruska miesto Düricha.

Koncom januára 1916 prišiel Masaryk za Štefánikom do Paríža. Po dohode so Štefánikom dochádza k reorganizácii Masarykovej zahraničnej akcie. O výsledkoch vojny rozhodujú štátnici a generáli, a Štefánik vedel takéto kontakty sprostredkovať. Masaryk s Benešom prijali Štefánikovu koncepciu práce a tým sa zmenil štýl zahraničného odboja. Masarykovo publikovanie a styk s vedcami sa nahradilo Štefánikovou diplomaciou a vyššou politikou. Najmä však organizovaním armády, bez ktorej by nebolo možné po víťazstve Spojencov zasadiť na ich stranu a predkladať svoje politické požiadavky. Armáda musí bojovať pod vlastnými zástavami a podliehať

vlastnému politickému vedeniu exilovej vlády. Regrutovať sa malo hlavne z českých a slovenských vojakov - zajatcov z ruského, srbského a talianskeho frontu. Na to sa podujal Štefánik a pritom pripravoval podmienky na Masarykove politické rokovania, na ktorých sa aj sám zúčastňoval, kde ako francúzsky štátny občan a dôstojník so širokými politickými a spoločenskými stykmi mal na prípravu takýchto rokovaní všetky možnosti. Štefánik prevádzal misie v Srbsku, v Rusku a v Rumunsku s vojensko-politickým a diplomatickým cieľom. Myšlienka na nábor dobrovoľníkov v USA skrsla v druhej polovici roku 1916, keď boli USA neutrálné. Šlo o dobrovoľníkov z radov krajanov, ktorí ešte neboli občanmi USA. V apríli 1917 USA vypovedalo vojnu Nemecku, a keď tam Štefánik prišiel, situácia sa zmenila. Veľa Slovákov a Čechov majúcich americké občianstvo bolo už v americkej armáde. Tým sa počet dobrovoľníkov znížil. Najväčšie starosti mal Štefánik s tým, ako získať súhlas americkej vlády, aby mohol nábor v Spojených štátoch amerických vôbec uskutočniť. Spojené štáty americké síce vypovedali vojnu Nemecku, ale naďalej zachovávali neutralitu voči Rakúsku-Uhorsku. Sám prezident Wilson bol odporcom rozčlenenia habsburskej monarchie.

Prístup do dôležitých newyorských klubov Štefánikovi umožnil vplyv na osoby na najvyšších miestach a na americkú tlač a svojou diplomaciou si získal sympatie vysokých hodnostárov amerického zahraničného úradu a tak dokázal zorganizovať nábor krajanov. Francúzsko uznalo tieto Štefánikove zásluhy v USA a udelilo mu kríž Čestnej légie „za mimoriadne služby, ktoré preukázal francúzskej misii v Amerike“.

21. apríla 1918 podpísal Štefánik s talianskym premiérom Orlandom a ministrom vojny generálom Zupellim zmluvu o utvorení česko-slovenského vojska v Taliansku. Bol to prvý zásadný medzinárodnoprávny dokument zahraničného odboja. Na rozdiel od jednostranného dekrétu francúzskeho prezidenta Poincarého zo 16. decembra 1917 vystupuje Česko-slovenská národná rada v zmluve prostredníctvom Štefánika ako rovnocenný partner talianskej vlády. 7. augusta 1918 Štefánik odchádza z Talianska do Paríža, aby sa pripravil na misiu v česko-slovenskom vojsku na Sibíri.

V máji 1918 navštívil Masaryk Pittsburg, kde žila početná slovenská komunita. Túto návštevu využil na revíziu Clevelandskej dohody z 25. októbra 1915, ktorú uzavreli organizácie Čechov a Slovákov v USA, podľa ktorej malo dôjsť k spojeniu českého a slovenského národa vo federatívnom štátnom zväzku. Masarykovi sa nepáčila, bola príliš jednoznačná a sľubovala Slovákom mnoho. Nerešpektoval ju a stále hovoril o českom alebo československom národe a o dvoch vetvách národa. Na pripomenky Slovákov reagoval: „Probůh, vždyť dohovor o Clevelande vznikl před třemi lety ... český odboj je všeobecně znám, zatímco Slovensko a Slováci jsou ve světě neznámými pojmy. Uvědomte si, páni, že jste v situaci nulových veličin! Dohoda z Clevelandu je pouhým předběžným dohovorem, právně irrelevantním a musí být nahrazena jinou ... Slovenská liga dosud není v USA úředně registrována.“

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Štefánikova socha niektorým mestám, dokonca hlavným mestám kultúry, zjavne nechýba...

Každý jednotlivec, ale aj každý národ dostal úlohu, ktorú musí splniť. Bolo by márne popierať, že Francúzsko svoje pravé poslanie, ktoré malo v Európe uskutočňovať, trestuhodne zneužilo. Francúzsko bolo v čele náboženského systému a nie bez príčiny mal jeho kráľ titul „najkresťanskejší“. Bousset, hoci sa pokúšal, nedokázal túto skutočnosť dostatočne zdôrazniť. Potom sa nesmieme čudovať, že Francúzsko, ktoré svojej vplyv využilo na to, aby poprelo svoje poslanie a rozvrátilo mravy celej Európy, bolo späť k svojej úlohe prinašované takým strašným spôsobom. Je to už dávno, čo bol na taký veľký počet vinných ľudí uvalený taký hrozný trest. Niet pochýb, že medzi tými nešťastníkmi boli aj nejakí nevinní, hoci ich počet je oveľa menší, ako sa zvyčajne predpokladá. Všetci tí, čo sa usilovali oslobodiť ľudí od ich náboženstva, tí čo odporovali zákonom svojimi metafyzickými sofizmami, tí čo kričali „bite, kým nám niečo nedajú“, tí čo radili, schvaľovali alebo dali prednosť násiliu na kráľovi, všetci tí Revolúciu chceli a každý, kto ju chcel, sa odôvodnene, a to dokonca aj podľa nášho obmedzeného chápania, stal jej obeťou. Smútili sme, keď sme videli slávnych učencov padať pod Robespierrovou sekerou. Z ľudského hľadiska je nemožné takú vec dostatočne oplakať. Ale Božia spravodlivosť sa nebojí matematik a fyzik. (1) Príveľa francúzskych vzdelancov bolo medzi hlavnými tvorcami Revolúcie, príveľa z nich ju schvaľovalo a podporovalo, až kým Revolúcia, rovnako ako kedysi Tarquinius, nepostínala vyčnievajúce hlavy. (2) Koľkokrát sme počuli, že sa nedá uskutočniť veľkú revolúciu bez toho, aby sa pritom spáchalo aj nejaké zlo. Keď filozof ospravedlňuje zlo, keď si v srdci povie: „Nech to stojí hoc aj stotisíc mŕtvych, len ak nám to zaručí slobodu“, Prozreteľnosť odpovedá: „Prijímam tvoju ponuku, ale ty budeš medzi tými mŕtvymi“. Je to nespravodlivé? Súdiť by našich vlastných tribunálov inak? Podrobnosti sú nechuťné (3), ale medzi takzvanými „nevinnými obeťami Revolúcie“ je len pár Francúzov, ktorým svedomie nemôže povedať:

„Teraz vidíš smutné plody svojich omylov, teraz cítiš úder, ktorý si na seba privolaľ.“ (4)

Naše predstavy o dobre a zle, vine a nevine sú často znetvorené predsudkami. Ak sa dvaja muži bijú s dýkami dlhými tri palce, považujeme ich za vinných a hanebných. Ak však použijú tri stopy dlhé čepele, z bitky sa stáva čestný súboj. Ukazujeme na človeka, ktorý ukradne svojmu priateľovi jeden centim. Ak mu ale ukradne manželku, nie je to nič zlé. Skvelé zločiny, pri páchaní ktorých bolo treba výnimočné schopnosti, najmä ak sa podarili, sú ospravedlňované, ba i obdivované. Ale v očiach skutočnej spravodlivosti je zločinec usvedčený práve svojimi kvalitami, pretože čím veľkolepejší zločin spáchal, tým väčší talent zneužil. (5) Každý človek má isté povinnosti, ktoré musí splniť a rozsah jeho povinností je úmerný jeho postaveniu v spoločnosti a škále prostriedkov, ktorými disponuje. Zločinnosť rovnakého skutku spáchaného dvoma rôznymi mužmi sa môže veľmi líšiť. Skutok, ktorý v prípade bezvýznamného muža, ktorý bol zrazu obdarovaný neobmedzenou mocou je len omylom, či bláznovstvom, nadobúda rozmery zločinu, ak ho spáchal biskup, vojvoda alebo šľachtic. (6)

A nakoniec sú tu skutky, ktoré sú z ľudského pohľadu ospravedlňiteľné, či dokonca chvályhodné, ale vo svojej podstate sú nekonečne zločinné. Napríklad, ak niekto povie: „Pridal som

sa k Revolúcii v dobrej viere, z čistej lásky k slobode a k vlasti. Veril som z celej duše, že povedie k odstráneniu nepravosti a verejnemu blahu“, nemáme na to odpoveď. Vďaka Ten, ktorý pozná ľudské srdcia, vidí hriechnu dispozíciu. On aj v bláznivom nedorozumení, v malom závane pýchy, v nízkych vášňach odhalí prvotný dôvod rozhodnutí, ktoré by sme radi prezentovali ako ušľachtilé a pre neho je toto pokrytectvom, naštepené na zradu, len ďalším zločinom.

Hovorme teraz všeobecne o národe. Útok na jeho suverenitu je bez výhrad jedným z najväčších možných zločinov a žiadny nemá strašnejšie ná-

Joseph de Maistre

O cestách Prozreteľnosti vo Francúzskej revolúcii

sledky. Ak suverenita národa spočíva na jednej hlave a táto hlava sa stane obeťou tohto útoku, zločin je umocnený ešte ďalším zverstvom. Ak však panovník nespáchal zločin zasluhujúci takýto útok, ak vinníci dostali zbrane proti nemu len vďaka jeho vlastným cnostiam, zločin sa stáva nepredstaviteľným. Teraz hovoríme o smrti Ludovíta XVI. Je dôležité si uvedomiť, že nikdy nemal veľký zločin taký obrovský počet komplicov. Oveľa menej ich stálo pri smrti Karola I. hoci ten, na rozdiel od Ludovíta XVI., si zaslúžil aj hanu a aj výčitky. A napriek tomu nad jeho osudom prejavili veľké znepokojenie jeho najodvanejší a najodvážnejší poddaní. Ba ani kat, ktorý len plnil príkazy, sa neodvažoval odhaliť svoju tvár. Ludovít XVI. kráčal na smrť uprostred 60000 ozbrojených francúzskych občanov a neozval sa ani jeden hlas. (7) Provincie mlčali rovnako ako hlavné mesto. Francúzi! Toto je dobrý dôvod, aby ste už nikdy nehovorili o svojej odvahe, alebo aby ste uznali, že ste ju používali veľmi zle. Nezáujem armády je rovnako pozoruhodný. Zradila svojho panovníka a jeho katom slúžila lepšie ako jemu. Nebol zaznamenaný ani ten najmenší prejav odporu. (8) Inak povedané, nikdy sa na žiadnom veľkom zločine nepodieľalo tak veľa zločincov. Je dôležité povedať, že každý útok na suverenitu v mene národa je vždy viac či menej národný zločin, pretože je vždy viac či menej chybou národa, ak dopustí, aby buriči dosiahli takú moc, že v jeho mene môžu páchať také zločiny. Hoci nepochybujeme, že nie všetci Francúzi chceli smrť Ludovíta XVI., väčšina národa počas viac ako dvoch rokov chcela všetky tie šialenstvá, krivdy a škandály, ktoré viedli ku katastrofe 21. januára. (9)

Dnes sú všetky zločiny proti suverenite trestané okamžite a strašným spôsobom. To je zákon, ktorý nepripúšťa výnimky. Niekoľko dní po smrti Ludovíta XVI. napísal niekto v Mercure universel: „Možno nebolo treba ísť tak ďaleko, ale pretože sa naši zákonodarcovia chopili iniciatívy na vlastnú zodpovednosť, zhrmaždíme sa okolo nich, utíšme všetku nenávisť a zabudneme na celú vec.“ (10) Výborne, možno nebolo treba kráľa zabiť, ale keď už sa to stalo, nehovorme o tom a buďme zasa kamaráti. Šialenstvo. Shakespeare vedel čo hovorí:

*Už jednotlivý život, samosvoj,
je zviazaný s celým úsilím,
výbrojom rozumu sa zavarovať
pred poškodením; oveľa viac však
duch onen, na jehožto dobrobytie
sú závislé a ktorým trvajú
životy mnohých. Veličenstva skon
sám neumiera len; lež krútnava
jak, čo je v blízkosti, sťha so sebou.* (11)

Až štyri milióny Francúzov zaplatili svojimi životmi za tento veľký národný zločin, za to protináboženské a protispoločenské povstanie, korunované kráľovraždou. Kde sú poprední strážcovia národa, poprední vojaci,

teľnosť opovrhuje týmito pardonmi, vyvolanými neschopnosťou trestať. Veľká očista sa musí dokončiť, oči sa musia otvoriť, železo Francúzska, očistené od prísad a smetia sa musí dostať do rúk budúceho kráľa čistejšie a kujnejšie. Samozrejme, Prozreteľnosť nepotrebuje trestať zločincov už v tomto živote, aby sa ukázala ako spravodlivá, ale v našej dobe zostúpila na našu úroveň a trestá rovnako, ako trestajú naše súdy. Boli národy, ktoré boli doslova odsúdené na smrť, rovnako ako ľudskí zločinci, a my vieme prečo. (15) Ak by bolo v Božom pláne odhaliť svoje zámery s Francúzskou revolúciou, čítali by sme o potrestaní

Francúzska tak jasne a zrozumiteľne, ako keď čítame parlamentný dekrét. Čo ešte potrebujeme vedieť? Nie je tento trest dostatočne zjavný? Nevideli sme Francúzsko zneuctené stovkami tisíc vrážď? Nevideli sme takmer celé územie tohto krásneho kráľovstva pokryté popravnými? A túto nešťastnú krajinu umytú v justičných masakroch, preliatu krvou jej detí, zatiaľ čo neľudskí tyrani stále viac a viac rozhadzovali v zahraničí, keď podporovali krutú vojnu vedenú v ich vlastnom záujme? Nikdy musia hrať svoje party a nikto neprestane, kým sa súd neskončí. (16)

A aké zaujímavé veci nachádzame v tejto krutej a nešťastnej vojne? Od smútku prejdeme rovno k obdivu. Predstavme si sami seba v tom najstrašnejšom okamihu Revolúcie. Predstavme si, že pod vládou nejakej peknej komisie sa armáda stane v náhlom obrate zmýšľania zrazu rojalistickou. Predpokladajme, že velenie armády vyberie slobodne tých najosvietenejších a najodvážnejších mužov, aby vytýčili cestu v tejto zložitej situácii. Jeden z týchto mužov sa postaví pred armádu a povie: „Statoční a verní vojaci! Sú situácie, keď sa všetka ľudská múdrosť scvrkne na rozhodovanie medzi dvoma zločinmi. Určite by bolo ľahké bojovať za Komisiu pre verejnú bezpečnosť. Ale obrátiť zbrane proti nej by bolo ešte smrtonejšie. Vo chvíli, keď sa armáda začne pliesť do politiky, štát sa rozpadne a nepriatelia Francúzska, profitujú z tohto rozpadu, vtrhnú do krajiny a rozdelia si ju. Musíme konať pre budúcnosť, a nie pre dnešok. To, čo môžeme urobiť, je bojovať za vládu, nech je akákoľvek, a tak si Francúzsko napriek vnútornému rozkolu zachová vojenskú silu a zahraničný vplyv. Nebojujeme za vládu, ale za Francúzsko a budúceho kráľa a odovzdáme mu väčšiu ríšu, hoci aj založenú Revolúciou. Našou povinnosťou je prekonať váhanie a hnus. Naši súčasníci nás možno odsúdia, ale potomstvo nás spravodlivo ocení.“

Tento muž by rozprával ako filozof. A naozaj, armáda uskutočnila túto podivuhodnú vývrtku bez toho, aby

vedela, čo robí. Strach na jednej strane, nesmrteľnosť a výstrednosť na druhej, dokonali presne to, čo takmer prorocká vízia prikázala urobiť armáde. Keď o tom chvíľu premýšľame, uvedomíme si, že ako náhle sa Revolúcia upevnila, zachránil Francúzsko a monarchiu mohol len jakobinizmus.

Kráľ nemal nikdy spojenca a hoci nebol tak neopatrný, aby to priznal, koalícia jeho nepriateľov závidela Francúzsku jeho celistvosť. Ako teda koalícii odolať? Aké nadprirodzené prostriedky mohli poraziť konšpirujúcu Európu? Iba Robespierrov pekelný génius mohol vykonať tento zázrak. Revolučná vláda zatvrdila francúzske duše kúpeľom vo vlastnej krvi. Vojenský duch bol vybičován a ich vojenská výkonnosť znásobená krutým zúfalstvom a zúrivosťou vyvolaným pohrdaním životom. Strach z popravy vyhnal občanov ku hraniciam a bol živý vonkajšou silou, ktorej sa žiadny vnútorný vzdor nedokázal ubrániť. Všetok život, bohatstvo i moc boli v rukách revolučnej autority a táto monštruóza moc, opojená krvou a úspechom, najstrašnejší fenomén, aký bol kedy vidieť a aký už asi nebude, bol pre Francúzsko aj trestom aj jediným prostriedkom záchranu. Čo teda rojalisti žiadajú, keď volajú po vysnívanej kontrarevolúcii, uskutočnenej silou? Žiadajú v skutočnosti o dobytie Francúzska, jeho rozdelenie a zničenie jeho vplyvu a poníženie jeho kráľa, teda zhruba tri storočia masakrov, nevyhnutný dôsledok takejto iritujúcej odplaty.

Naši potomkovia, ktorí sa nebudú veľmi starať o naše trápenie a budú tancovať na našich hrobách, sa vysmejú našej nevedomosti. Lahko sa zmieria s excesmi, ktoré zažívame a ktoré zabezpečili integritu „toho najkrajšieho kráľovstva, hneď po tom nebeskom“ (17)

Všetky príšery zrodené Revolúciou pracovali len pre monarchiu. Vďaka nim získali slávne víťazstvá obdiv celého sveta a ovenčili meno Francúzska slávou, ktorú nedokážu zatiť ani všetky zločiny Revolúcie. Vďaka nim kráľ opäť zasadne na svoj trón so všetkou pompou a mocou a možno že dokonca s ešte väčšou ako predtým. Stali sa aj menej pravdepodobné veci. (18)

Práve myšlienka, že všetko sa deje v prospech francúzskej monarchie, ma vedie k názoru, že rojalistická kontrarevolúcia je nemožná, kým nezavládne mier, pretože obnova trónu by znamenala náhle odstránenie štátnej moci riadiacej všetko. Čierna mágia, ktorá teraz účinkuje, by sa v momente vyparila ako hmla na slnku. Láska, miernosť, spravodlivosť a všetky ušľachtilé a pokoj prinášajúce cnosti by sa znova objavili a priniesli by všeobecný mier a radosť, ktoré sú také cudzie tvrdej prísnosti revolučného režimu. Už žiadne znárodňovanie, legalizované lúpenie ani násilie. Vari by generáli mávajúc bielu vlajku súdili ako povstalcov brániace sa obyvateľstvo tých krajín, ktoré sami napadli? Tieto hrôzy, budúceho kráľovi prospešné, však nie sú ním samým použiteľné. Budúci kráľ bude mať k dispozícii len humánne prostriedky. Čo sa stane v okamihu zmeny režimu? Nevie. Ale uvedomujem si, že veľké francúzske víťazstvá uviedli celistvosť kráľovstva mimo nebezpečnosť. Dokonca verím, že práve toto bol ich dôvod. Okrem toho, zdá sa pre Francúzsko a kráľovstvo výhodnejšie, ak je mier, slávny mier dojednaný Republikou a tento hlboký mier ochráni kráľa vrátiť sa na trón pred každým nebezpečenstvom.

(Pokračovanie na str. 11)

„Blahoslavení ste,
keď vás budú pre mňa potupovať
a prenasledovať a všetko zlé
na vás nepravdivo hovoriť,
radujte sa a jasajte,
lebo máte hojnú odmenu v nebi.
Tak prenasledovali aj prorokov,
ktorí boli pred vami.“
(Mt 5, 11, 12)

JOZEF TÓTH

Žalm z Libavy

Josefovi Zvěřinovi in memoriam

Z tých rokov prichádzam,
z rokov, čo boli morom beznádeje,
keď sa ukladal zločin ku zločinu
ako čierne snehy na čierne záveje.
Keď nás rozohnali,
vtedy sme sa stretli,
a vtedy, keď nám vyplňali
šakaly smrtné listy,
znovu a celkom skutočne
sme sa narodili,
ako sa rodia na chradnúcim strome
celkom nové listy...
Ó, Libava, mesto,
mesto opustené,
prvotnou nenávisťou Kaina
pokrstené!
Ty mesto pétépákov,
boli sme tam jak krdeľ
neskúsených žiakov
a vy kňaz, profesor i brat medzi nami
ako tvrdá cesta medzi bažinami.
Ale pre vás, či pre teba
to bol ten krôčik prvý
sťa prvé zrno na mlynskom kameni,
čo tvrdosť neúprosne drví.
A predsa bol to kúsok života,
život drevorubača v kňazskej parte,
mlčky pochod,
v ktorom sa plietol veniec ruží:
Ave Maria, ruženec tvojho mládí.
A cesta bola dlhá a krásna,
darmo ju križoval krdeľ hadí.
Potom nás les privítal
a stíchol v tejto chvíli.
Stáli sme ako sochy gotické,
na zem sme spustili sekery a píly.
A svetlo sa cedilo cez stromy
ako cez sito Božej dlane
a v údive zostali obďaleč
i vnímajúce lane.
A po tomto tichu,
keď sme už podľa frajtra
dlho stáli,
sa spolu s nami i stromy prežehnali.
A najstarší brat Josef Zvěřina
ukázal najmladšiemu,
ako sa strom zotína
a ako sa z dreva robí zlato:
In nomine Domini,
hoši, jdeme na to!

Nedá sa zmerať žiadny kríž,
na kríž nie je žiadna miera.
A tak si nás zanechal
v múdrosti, na ktorú nezabudnem:
Josifku,
každý deň trvá iba do večera!
A plávali sme cez kryhy,
cez zákerné mútné vody,
ty hore ak kapitán

a my dolu v ponore
do prístavu,
do slobody.
Ty si už ďalej ako my,
stromy z nás nik už nestína.
Vedel si vždy viac ako my
a vieš, čo je to Božia hostina...
Staval si Boží štát,
lež vždy sa tu ešte kúdolí,
nedali ti žiadny rad,
ale ty si bol vždy náš hrad!
Pamätáš na Plzeň, na Bory?
Na spevy žalmov v českom údolí?
Nuž tak,
ty mukl,
ty pétépák,
mal si rád všetkých
a teba všetci,
preto ťa nevniesli na Hrad,
lež na Vyšehrad.

vých hrdinov. Ako keby si tí dobrí džentlmeni
v kockovaných nohaviciach prišli k ohňu zo-
hriať ruky, a nežné devy si posadali, rozklada-
júc si pritom široké sukne a rozvážujúc stuhu
svojich klobúkov.

A navôkol stáli výšavy červených smrekov
a ležal hlboký sneh skoro až nad hlavu. V snehu
bol vydupaný chodník od jedného štôsa k dru-
hému. Smrek sa snažil váľať tak, aby padali
kríž-nakriž; tak sa viac udupal sneh a ľahšie sa
dali ukladať štôsy dvojmetrových polien.

-Štôsa treba, dievčatá, zakladať tak, aby vy-
zeral, ako sa patrí, - poučoval ich Afanasij
Porfiryč, čo robil v páre s Marinou. -To musí
mať vzhľad! (...) Šikovne položil najhrubšie
poleno na dva vysoké pne a dookola ho oblo-
žil brvnami, ktoré zamaskovali prázdny pries-
tor vo vnútri.

- Šesť kubíkov namerajú! - pochvaloval si
svoju prácu, keď poodišiel stranou.

Porfiryč bol jediným mužom, ktorému do-
volili robiť s čatou žien piliacich stromy.

- Lebo ma ani za chlapa nepovažujú, že
som už starý, - vravel uskrňajúc sa cez svoje
prefajčené šedivé fúzy.

Drevorubači a piliarky

K 88. narodeninám Mons. Jozefa Tótha

Dňa 20. marca sa dožíva významného životného jubilea, osemdesiatich ôs-
mich rokov, jedna z integrálnych slovenských osobností, kňaz, básnik, spiso-
vateľ, čestný dekan Gréckokatolíckej bohosloveckej fakulty Prešovskej uni-
verzity, Dr. h. c., Mons. JOZEF TÓTH. Jeho život i dielo má všetky znaky ry-
tierstva v službe najušľachtilejších ideálov, stelesnených v Ježišovi Kristovi.
Kým však obeta tohto jedinečného muža je známa aspoň nemnohým, jeho li-
terárne dielo, šírené za komunizmu v samizdate, ešte naši učené literárne vedci,
rozplývajúci sa v bažinách postmoderny, stále neobjavili. Nie je to hanba
tohto veľkého muža, ktorý celý život obetoval službe Bohu a slovenskému ná-
rodu, ale hanba nás s vami. Prosto sme na jeho úroveň nedorástli ani mravne,
ani čitateľsky. Usilujeme sa to napraviť aspoň v našom časopise. Aj táto dvoj-
strana, skomponovaná z ukážok ruskej spisovateľky, ktorá prešla peklom gu-
lagov, a básní Jozefa Tótha, napísanými po prečítaní tohto prekladu, nech je
pocťou dielu a životnej námahe tomuto statočnému človeku. Nech ho ešte dlho
ponechá dobrotivý Pán Boh medzi nami!

REDAKCIA

NINA IVANOVNA GAGEN-TORNOVÁ

Memoria

(Úryvok)

VERŠE

To bola skoro načisto čata žien z intelligen-
cie. Stínali les a počas „zakurki“ sa všetky tri
páry piliarov schádzali pri ohni a recitovali si
verše.

Najviac si ich pamätala Lenočka, povolani-
m inžinierka - elektrikárka, a čo do záľub,
vášnivá čitateľka krásnej literatúry. Vedela na-
spamäť celý prvý diel Bloka: „Skify“ a „Voz-
mezdije“; okrem toho si pamätala celé kapi-
toly z Onegina a skoro celú poému „Mcyri“.

Jej pára, dvadsaťročná Kaťa Kolobová si
básne nepamätala, ale nadšene ich počúvala.

- Len si predstavte, - hovorila, - na slobode
ma verše vôbec nezaujímali! V škole nám ho-
vorili, že Blok je dekadent s cudzím svetonázo-
rom, s jeho knihami som sa vôbec nestretla, a
Puškina nám tak nahučali do uší, že stačilo naň
pomyslieť, už ma nuda brala. Iba vo väzení som
pochopila, aká je človeku poézia potrebná. Re-
citujte ďalej, prosím vás! - Zhlboka si vzdychla,
pootvoriac ružové pery. A usadila sa, zatiskajúc
pritom pod ušanku svoje ľanové vlasy.

Oľuška, malá krehučka moskovská prekla-
dateľka sa na ňu pozrela s trochu humorne pri-
žmúrenými šibalskými šedými očami a pustila
sa prednášať Achmatovovú.

Najčastejšie však Oľušku prosili, aby im
porozprávala niečo z Dickensa, virtuózne ve-
dela vystihnúť jeho štýl. Bolo ozaj hotovým
potešením - na Kolyme, pri ohni v tajge - spo-
mináť si na dojemných a smiešnych Dickenso-

Marina ho zobrala na „literárnu zakurku“ k
priateľkám, kde teraz mlčky sedel a počúval
verše.

- No ideme, Marina Nikolajevna, - povedal
nakoniec vstávajúc.

Porfiryč robil nenáhlivo a dobracky. Vy-
bral si vysokého smreka a odhadoval: hádam
vydá aj na dva kubíky.

- Berieme ho?

- Zoberme!

Udupali dookola sneh, z jednej strany
smreka nadpíli, ale nie veľmi hlboko. Potom
začali píliť z druhej strany, trochu пониžšie.
Keď píla dochádzala do stredu, strom sa za-
chvel a vrchovec sa mu pokýval. Porfiryč ne-
prestával píliť, len zodvihol dohora zarastenú
tvár a sledoval. Potom opatrne vybral pílu a
položil ju čím ďalej na sneh.

-Odiď nabok, - povedal Marine. Oblapil
kmeň a ľahko ho proboval potlačiť. Načúval. -
Správne chce padnúť, podľa výseku... Potis-
nime! - Postavil si Marinu vedľa seba. - Ru-
kami zatlač, nie plecom! - poučoval ju. - Aby
si nestratila rovnováhu... Nohami sa lepšie za-
pri... A načúvaj: keď zavzgne, odskoč! Sám
ho nasmerujem!

Pravidelne zatlačajúc začali pomaly hýbať
stromom. Rovný a ako hrubá svieca žltý smrek
stále nehybne. Potom prebehol po kmene
akoby záchvev a v jeho hĺbke čosi ticho zavz-
galo. Vrchovec stromu sa dal do pohybu.

Porfiryč srdito fľochnúc očami odtisol ple-
com Marinu nabok a širšie objal smreka la-
bami vo vatovaných rukaviciach. Tlačil a
usmerňoval mohutný kmeň. Strom akoby v za-
dumani vízgal, vychyľoval sa, naraz len ako
človek, ktorý sa rozhodol hodiť do vody, prud-

kým švihom spadol a hlboko sa zaryl vrchov-
com do snehu. Rachot a hukot pádu sa niesol
lesom. Nepoškodené vetvičky vrchovca sa ešte
dlho striasali. Biely sneh navôkol pokrylo raž-
die z dodrúzaných konárov a na bielych van-
kúšoch, kam spadol spilený strom, sa černeli
šupiny z jeho kôry.

Porfiryč si strom poobzeral. Ženy veľkými
odlomenými haluzami (sekery väzňom neboli
dovolené) odbíjali konáre, ktoré v tom mraze
ľahko odsakovali. Porfiryč obchádzal strom
dookola, udupával sneh a sadol si na kmeň od-
dýchnuť. Marina si sadla vedľa neho.

-Tí Čiňania, - začal Porfiryč pomaly, - to ti
je obdivuhodný národ. Koľko rokov bojujú!
Vedú a vedú občiansku vojnu, a nakoniec
predsa svoje dosiahnu. Pritom majú rôznych
vodcov: Čankajšek, Mao-ce-tun..... A každý
má svoju stranu. Rozumieš tomu, čo to vlastne
sledujú?

-Nie, - priznala sa Marina. - A poďme pí-
liť, Porfiryč, lebo na dnes neurobíme nič.

-Ale urobíme! - spokojne jej odvetil on, sú-
chajúc si pritom dávno neholené líce, - dačo
urobíme!

- A čo norma?

- Mne môže byť norma ukradnutá. Aj tak
sa ti ju nepodarí splniť. A ani netreba: dnes
normu splniš, zajtra ti ju zvýšia. Ja mám svoju
normu: šesť kubíkov so spoločníkom...

- Vedúci nás bude hrešiť.

- Nevšímaj si ho. To je jeho vec - a našou
vecou je uchrániť si zdravie, zostať na žive.
Prečo som sa, myslíš, ocitol v ženskej brigáde?
Lebo som viac ako šesť kubíkov nedával,
reku: nemám na to sily. Hubovali mi, na tristo
gramov znížili prídel, a keď videli, že ani to
nepomôže, kývli rukou a poslali ma sem. No a
tak vyžijem... Na mizernom prídeli vyžiješ
skôr, ako keď si pupok pretrhneš. A dlho ťa na
ňom aj tak nenechajú, veď sa predsa neodŕa-
hujes od roboty. Čo môžu so mnou spraviť?
Mne je všetko fuk. Podržia ma na tých tristo
gramoch, podržia - a preradia nazad na šesťsto.
No a takto vyžijem... Vravím ti, tí Čiňania, to
sú trepezlivý národ, a nástojčivý...

Marina bola zvedavá, čo tí Čiňania tak
Porfiryča zaujali.

- Čím si ty bol na slobode, Porfiryč?

- Za vojny s Nemcami rotným pisárom.
A potom som robil v dedinskom soviete, tam
ma titulovali tajomník.... Ale ja si na honor
nepotrpím.

- Takže ty si musel byť členom strany, zato
ŕa spravili tajomníkom?

- Ale kdeže, jednoducho tam gramotných
ľudí nebolo, a ja som vedel čítať-písať... A po-
tom povedali: „Cudzí element sa votrel medzi
nás“ - a dostali ma do basy. Ale ja aj tak vyži-
jem, ŕahá ma ešte popzierať sa, čo sa to na
tom bielom svete deje.

A zasa sa vrátil k téme o čínskych udalost-
iach. - No, musíme sa hýbať, zima je, - pre-
rušil svoje úvahy. - Poďme, nazbierame halu-
zia, usadíme sa.

Urobili si z haluzia podstielky a po obe
strany kmeňa stromu si na ne sadli. Porfiryč
nerád píliť zohnúť.

Píla sa pohybovala rytmicky ta a nazad a
Marine to pripadalo, že sú obaja ako ten sed-
liak s medveďom na z dreva vyrezávanej
hračke, keď sa tak striedavo klaňajú smreku.
Ostrie píly sa zahryzávalo do hrubého kmeňa,
zasypávajúc sneh zlatistými pilinami. Keď sa s
treskom odvalil dvojmetrový kus, Porfiryč s
Marinou si odtiahli podstielku ďalej a pustili
sa do ďalšieho kláta. A navôkol je beláskavý,
od mrazu srienistý sneh, žlté kmene červe-
ných smrekov sa týčia do jasnodrenej ob-
lohy. Píla chodí pravidelne z jednej strany na
druhú a jej zvuk sa zlieva so zvukom iných
vzdialených píli.

- Zakurka! - vyhlásil Porfiryč, keď dopíli
kmeň. - Poďme k ohňu! - zvolala Marina a roz-
behla sa po úzkej uličke medzi stenami snehu
- ta, kde sa dvíhal stĺp dymu.

Nahádzala na oheň čerstvé vetvičky a z
neho v ústrety slnku vyskočili zlatisto-blede
plamienky. Postupne poprichádzali k nim aj
ostatné piliarky.

- Oľuška, - zaprosil niekto... Začnite... Dickensa!

Nina Ivanovna Gagen-Tornová po kolymskom „očisti“

- Radšej si počujte „Kapitánov“, - navrhla Lena Odincovová. Vyskočila na peň a so vztýčenou hlavou spustila:

*Na polárnych moriach i na južných,
po záhyboch zeleného čerenia...*

Porfiryč sedel a mlčky fajčil. Začudovane hľadel, ako sa vďaka veršom menili, presvetlovali tváre žien, akoby sa vznášali do nejakého iného, nepochopiteľného sveta. „Ech, baby, baby, - vzdychol si v duchu, - treba sa vám, chudinkám, aspoň dačím utešiť.“ Cítil sa medzi nimi opustený a potešil sa, keď na susedný pľac prišli chlapi. Boli štyria, zdraví ako medvede, tesári. Poslali ich do hory zotiať a na brvná spracovať smrek, potrebné ku stavbe.

Porfiryč machorkou privábil chlapov k ohňu a začal s nimi besedu. Im sa nechcelo rozkladať oheň, tak na každú fajčiarsku prestávku chodili k nim. Rozhovor sa najprv začal otázkami, aké si vyžadovala trestanecká slušnosť: „Na ako dlho? Podľa akého paragrafu? Koľko už máte odbité?“

Ženy, ktorým patrilo tento oheň, však už mali pevne zabeháný zvyk odchádzať z Kolymy s veršami, zabúdať pri nich na štôsy dreva a na mráz. Dychtivo nasávali do seba poéziu, aby im stačili sily ťahať pílu od jednej fajčiarskej prestávky do druhej, aby im nemrzli nohy a neoslepoval ich žiarivý sneh na mrazivom slnku. A tak tieto ženy zo vzdialených kútov zeme, usadené v zamrzutej tajge, znova a znova začínali recitovať. Chlapi ich pritom počúvali mlčky fajčiari svoje samokrutky.

- Pekne vám to ide, - ozval sa nakoniec ryšavý chlapina Orechov, prihodiť dreva na oheň. - Pekne, ale k ničomu... Nič sa nedá vyrozumiť... To nie je pre nás, keby ste o nás dačo zložili.

- Dobré, - uškrnula sa Marina, - môžeme aj o vás.

A rytmus už v nej hral, prosiac sa vteliť do slov. A slová ako biele snehule zo snehu, tak sa jej začali vynárať zo zuniaceho rytmu. Marina

sa do nich započúvala, spomalujúc pritom pohyb píly.

A keď na ďalšiu prestávku prišli s Porfiryčom k ohňu, Marina si sadla a povedala: - No tak počúvaj dačo o nás, Orechov!

*Na svitaní v les nás ženu,
pílu nepusť do tmy z rúk.
Kde si nechal deti, ženu,
koľko vytrpeli múk!*

*Tu niet na nich pomyslenia.
Ťažký bôľ ti zviera hrud'.
Píliš, píliš, do zbláznenia,
nieto kedy oddýchnuť.*

*Aj v noci je oddych planý:
len sa trochu vystrieme
pod tie premrznuté stany -
zvonía: Vstávať, ideme!*

*A zas to isté, čo včera;
mráz preniká telo skrz.
Na Kolyme platí miera:
Koľko snehu, toľko slz!*

Marina prednes ku koncu spomalila, znižila hlas a zahľadela sa do ohňa. Lena Odincovová pohľadla na ňu svojimi modrými očami.

- Veď je to pekné, - povedala udivene. Oľuša vytiahla vreckovku, odvrátila hlavu a začala si utierať oči. Kaťa otvorene zaplakala.

Orechov sedel so sklonenou hlavou. Potom ju zdvihol, pozrel na Marinu a položil jej na koleno svoju veľkú ruku.

- Vieš čo, dievka.... Poseď tu do večera... Zohrej sa... Večer mi to dáš, aby som sa to naučil nespamäť. A normu urobíme s Porfiryčom za teba. Poďme, chlapi!

Všetci štyria sa zdvihli a dupotajúc po snehu veľkými válenkami pobrali sa k svojmu pľacu.

- Básnikovi sa vždy pocta dostane. Svojská, ako to k väzeniu pasuje, ale predsa česť, - povedala Lena Odincovová. - A majú pravdu, verše si ozaj poctu zaslúžia.

Tebe, môj čitateľ!

V táboroch som prečítala nádhernú knihu Welsa „William Clissold“. Je to vyznanie anglického inteligenta 30-tych rokov. Čítala som ju s pocitom, ako keď sa napiješ čistej vody z prameňa, alebo keď v útlej mladosti stretneš priateľa.

Je možné, že po smrti sa tieto poznámky stanú pre dakoho rozhovorom s priateľom. Veď sa predsa stáva, že nejaký rukopis sa náhodou zachová a po stáročíach prehovorí hlasom ľudskej duše.

Tak sa napríklad zachoval úryvok egyptského rukopisu, list istého pisára, napísaný v krízovom období egyptskej kultúry. S hrôzou a zúfalstvom píše o tom, ako sa rozpadá štát a hynie svet. Preniknutý bôľom a hnevom píše o zločinoch, ktoré páchajú „otroci a nízkí ľudia“, a o trápeniach ľudí šľachtyných. Píše z hľadiska svojej spoločenskej vrstvy a svojho času. Ale vďaka úprimnému a vášnivému prežívaniu všetkého stáva sa jeho výpoveď všeludskou, stáva sa výkrikom, ktorý sa k nám nesie cez tisícročia.

Hraničná bolesť a vášň robia napísané slovo nesmrteľným. Ako korešpondencia Abe-laisa a Heloisy alebo listy španielskej mnišky o láske. Intenzívna bolesť, ktorá sa vykryštalizuje do živých slov. Aj ja sa vynasnažím odovzdať môjmu neznámemu bratovi všetko prežité s maximálnym vypätím. Nevieť, či to dokážem: robinsonovia sú ťažkopádni vo vyjadrovaní. Nemám v besede s kým tribit' a vyhrocovať svoju myseľ. V Toricelliho vákuume, bez tréningu stáva sa náhlivou a chaotickou. Ako sa dá v samote z chaosu sformovať ponímanie sveta?...

Môj manifest

„Zápas a odhodlanie žiť. Nič ma nedokáže zbaviť tohto odhodlania. Chcem všetko vidieť, prejsť do konca cez všetky strádania a zostať sama sebou. A ja zostanem slobodnou; kým to dokážem, nebudú môcť so mnou spraviť nič, lebo ja môžem všetko! Tamto tie hviezdy - sú moje! Aj myšlienky sú moje! Aj právo povzniesť sa nad tábory, nad Magadan, nad všetku tú hnusobu, ktorú tu naplodia. Ja zostanem sama sebou, a potom všetko, čoho budem svedkom, je iba skúsenosť, iba nadobudnutá múdrosť, aby som mohla pohliadnuť na túto epochu z druhej, svetu neviditeľnej strany.

*Mira vostorg pespredeľnyj
serdca pevučemu dan...*

Počujete, ako to znie? Svoj osud drží človek v svojich rukách sám ako neskrutného koňa.

*Schystaná k modlitbe mlčky tu stojím,
v rukách sťa so sviecou so srdcom mojím.
Ak vzplanie v nebeskom žiarivom lúči,
zosníme z mojej pliec, čo ma tak mučí.
Nevládny mozog tu sotva čo chápe,
voskových kvapiek prúd kvápe a kvápe...
A v srdci stopenom priam sa zažíha
večitej viery plam; dviha ma, dviha...*

Pieseň o piliarkach

*Nina Ivanovne Gagen-Tornovej,
poetke veľkej Rusie a veľkej poetke života*

*Hľa, my drevorubači,
sme ani netušili
v našej prekrásnej katedrále
lesov a hôr,
že Libava, mesto opustené,
má sestru,
má svoj tvrďší a prečudesný vzor:
stínačiek stromov z nekonečných hôr
a namiesto sekier
poetický zbor!
Sekery nedostali,
dostali iba píly,
aby nebodaj strážcov nedobili,
a tak sa lesom niesol bzukot píl
ako koncert rozprávkových víl!
Čítali sa texty, prednášali básne
a ohník horel a zohrieval
túžbu,
túžbu po slobode,
ktorá ani v ľadových kliešťach*

nevyhasne!

*Červené smrek, rastúce do neba,
dievčatám pílamí skosiť,
skosiť treba.*

*Tak ako sa kosí jemnulinká tráva,
a z toho križa a utrpenia sa rodí ne-
vädnuca sláva!*

*No z dievčenských úst plače
a prší viera a obroda,*

*zázrak premenenia,
srdce národa:*

sloboda, sloboda, sloboda!

*A do ich spevov a básní,
ktoré tu namiesto tuhej vodky pijú,
zďaleka prenikajú hlasy
bratov piliarov,*

*drevorubačov z Libavy,
ktorí ten istý život žijú!*

*A padá na nich tá istá obruč
ako na Rusiu i Slovakiu!*

*A začínajú prácu po Otčenáši,
jелеňom a srnám sa to veľmi páči.*

*A pomedzi stromy padá svetlo
ľahúnke ako nitky,*

sťa dýchajúce zlato

a najstarší drevorubač

Josef Zvěřina zavolí:

„Hoši, jedem na to!“

A stínajú sa stromy

tak ako na Kolyme

mladučké dievčatá

a veľbáseň sveta

je spevom načatá!

Bliži sa koniec sekerám i pílam,

tým rokom, mesiacom i chvíľam!

A Nina Ivanovna Gagen-Tornová

najkrajšiu báseň

pri vatre zosnová

a spevom zavolá:

„Hej, chlapi z Libavy,

sme všetci z rovnakej výpravy!

Pôjdeme spolu s Vami

so zimou i biedou,

snehom, stromami

i krajinami,

ktoré sme spolu postínali,

lež ktoré znovu, znovu vstali

a spievajú spolu s nami:

Svet sa neobnoví pílamí,

ani sekerami,

iba básňami básní

bratskými objatiami!“

Kolyma a Libava

In memoria aeterna!

(18. 2. 2013 Jozef Tóth, drevorubač v. v.)

POZNÁMKA:

NINA IVANOVNA GAGEN-TORNOVÁ (1901 - 1986), dcéra kronštadtského vojenského lekára. V 1936. roku ju zatvorili a odsúdili na päť rokov väzenia na Kolyme. (Spomienkou na toto obdobie je aj tu citovaná autobiografická črta; onou Marinou je práve autorka sama.) Po vojne r. 1947 bola odsúdená na 5 rokov do tábora a následne do vyhnanstva na Sibíri. Tam sa naplno rozvinul jej spisovateľský, básnický talent.

Mladický pocit bezhraničnej duševnej energie Niny Ivanovny, ktorý pociťovala v období októbrového prevratu 1917, prešiel drsnou a krutou previerkou. Duch je však nepremožiteľný. Pri čítaní jej spomienok sa človeku žiada padnúť na kolena. Solženecyn napísal: „Áno. Duch je schopný zmeniť smer akéhokoľvek, aj toho najzhubnejšieho procesu. Odvedie aj od samého okraja priepasti. Niektomu možno neverí, ale ten, čo sa už dakedy vo svojom živote presvedčil o pravde a moci vyššej sily nad nami, uverí, že aj po tom storočí, ktoré cez nás prešlo ako valec, majú Rusi nádej. Nebola im odňatá.“

Pripravil JÚLIUS RYBÁK

Veľká a nepochopiteľná je ríša umenia. Naozaj sa v nej dejú zázraky. Je miestom, kde sa stretávajú veci inak nezlučiteľné, kde sa môže udiť skutok, myšlienka či túžba v reálnom svete neuskutočiteľná, no predsa nadobúdajúca svoju hodnotu, lebo už sa udiala v ľudskom srdci. Takýmto nepochopiteľným stretnutím je akt ľudského srdca, ktoré sa od mladosti kloní ku zlému (ako čítame v knihe *Genezis*) a ktoré sa na pôde umenia rozpráva s Bohom, s Pánom vesmíru. V literatúre, hudbe, výtvarnom umení či architektúre sa stretáva smrteľné s nesmrteľným, konečné s nekonečným, dobré so zlým... Všetko je poháňané ľudskou túžbou po kráse, ktorá dáva vzniknúť novým postavám a sujetom; ktorá prebúdzá nové hudobné myšlienky a ruky umelca vedie k novým vyjadreniam toho istého námetu o ľudskom živote.

Toto stretávanie má však svoje hranice. Umenie sa riadi regulou harmónie - teda zákonmi života, kde napokon víťazí dobro nad zlým, zdravé poráža choroboplodné, život víťazí nad smrťou a kde je už knieža temnôt porazené a Kristus oslávený na nebesiach.

V umení teda nemôže dochádzať k anarchii a k deštrukcii ľudskej duše. Nemôže dôjsť k stretnutiu „dáždnika a šijacieho stroja na operačnom stole“ ako to písal roku 1924 A. Breton v *Manifeste surrealizmu*, inšpirovanom filozofiou S. Freuda.

Žiaľ, po cestách surrealistickej disharmónie sa vydalo mnoho umelcov, ktorí sú vyzdvihovali na verejnosti, akoby sa chceli potlačiť myšlienka na umenie obetované Bohu. V nasledujúcom článku prinášame aspoň stručný portrét vzťahu dvoch španielskych umelcov, Salvadora Dalího a Frederica Garcíu Lorcu, ktorí narazili na úskalia bohémstva. Článok chce byť vyjadrením smútku, ako keď Jeremiáš plakal nad Jeruzalemom. Ako plačú anjeli nad umením, ktoré dávno zabudlo na svoje poslanie: „Quantum potes, tantum aude, quia maior omni laude, nec laudare sufficis.“ („Koľko len môžeš, tak sa snaž, lebo je potreba väčšej chvály, než na akú stačíš.“ Z hymny Lauda Sion Salvatorem od sv. T. Akvinského)

Legendárne priateľstvo Lorcu a Dalího sa začalo roku 1923 po Dalího príchode do Residencia de Estudiantes v Madride (kultúrne centrum, kde sa stretávali španielski avantgardní umelci, pozn. prekl.). Dalí v tom čase nastúpil do špeciálnej maliarskej školy pri Akadémii svätého Ferdinanda s uvedomelým predsavzatím stať sa slávnym umelcom (Maurer 3). Už od prvého stretnutia bol Lorca očarený Dalího nekonvenčným štýlom obliekania a Dalí bol zas uchvátený Lorcom. Svoj prvý dojem z básnika vyjadril slovami: „poetický fenomén, ktorý sa vo svojej celistvosti a nahote zjavil náhle predomnou z mäsa a krvi“ (Stainton, 110-11). Napriek ich protikladným osobnostiam (Dalí bol veľmi plachý, zatiaľ čo z Lorcu „tryskal smiech a hudba“) a mnohým nezhodám v oblasti umenia a literatúry, vzniklo medzi oboma mladými mužmi silné priateľstvo. Lorca pomohol Dalímu začleniť sa do spoločenského života a umeleckých kruhov. Hoci bol Dalí vylúčený pre účasť na študentskom proteste a strávil niekoľko týždňov vo väzení, vrátil sa do Residencia roku 1924 a

priniesol so sebou aj exaltovanú horlivosť pre avantgardu, ktorá sa napokon rozšírila ako nákaza.

Spolu s režisérom Luisom Bunuelom, ktorý v tom čase študoval agronómiu a technologické inžinierstvo, trávil čas v Residencii rôznymi radovánkami, spoločnými rozhovormi spojenými s alkoholom a fajčením. Lorca a Bunuel sa prezliekali za rehoľné sestry, obťažovali ľudí a zúčastnili sa na opileckých or-

CORRINA ARCHER

O smútku z umenia

Legendárne priateľstvo Frederica a Salvadora

giách v nočnom Toledě, ktoré zorganizoval Bunuel. Lorca a Dalí plánovali vydať „knihu rozkladu“. Kamarátstvo vnútorne blízkych ľudí postupne prerástlo do vzťahu „vzájomnej úcty, a zároveň čoraz viac i lásky.“ (Stainton, 129).

V priebehu rokov 1925-1927 priateľstvo medzi Dalím a Lorcom nabralo väčšiu intenzitu a narastalo podobne ako ich vzájomný obdiv a vplyv na umelecký prejav. Lorca si zamiloval Cadaqués, dedinku na pobreží severne od Barcelony, kde strávil spolu s Dalím veľkonočné prázdniny roku 1925 v ich rodinnom sídle. Lorca, Dalí a Dalího krásna sestra Ana María sa vydávali spolu na dlhé prechádzky, obdivovali pláž a umenie. Lorca sa stal „druhým synom“ Dalího rodiny po tom, čo im prečítal svoju hru Mariana Pineda a Dalí navrhol dizajn pre jej premiéru v Barcelone (Stainton, 132). Lorca neskôr odcestoval do mesta Figueres na ďalšie z predstavení a čoskoro sa presunul do Granady. Nasledujúci rok strávil na ceste medzi Granadou a Madridom - Dalí mu totiž zúfalo chýbal a udržoval s ním stále korešpondenciu. Keď spolu opäť trávil čas v lete 1927 a vrátili sa do Cadaqués, odohralo sa niečo, čo viedlo Lorcu k rýchlemu návratu do Granady. Dalí bol odveľený na rok do španielskej armády. Lorca sa vrátil do Madridu k svojej práci a kvôli účasti na festivale Luisa de Góngoru. Neskôr si uvedomil, že jeho vzťah k Dalímu sa nenávratne zmenil. V priebehu roku 1928 sa dvojica osobne, i umelecky odcudzila a obaja sa vybrali odlišnými cestami, s výnimkou krátko stretnutia roku 1935.

Lorca a Dalí mali na svoj umelecký vývin veľký vplyv v rokoch 1923-1928 aj napriek tomu, že sa neskôr stali vzájomnými kri-

tkmi. V začiatkoch ich priateľstva v Residencii boli obaja fascinovaní literatúrou, umením a hudbou, vrátane amerického džezu a filmov Bustera Keatona. Navzájom sa podporovali v záujme o modernizmus a rozmach avantgardy v Európe. Čoskoro prerástol ich vzťah aj do umeleckého výrazu. Lorcová známa Óda na Salvadora Dalího bola napísaná počas dlhej odluky od mladého maliara roku 1925. Lorca zachytil svoje

Dalí začal intenzívnejšie venovať literatúre a Lorca výtvarnému umeniu. Dalí pomohol svojmu priateľovi vystavovať kresby v Barcelone v Dalmau galérii v júni 1927. Nielen tieto kresby ukazujú, že „Lorca absorboval Dalího kubistickú estetiku a jeho entuziazmus a surrealizmus“, ale tiež zároveň ukázal, ako na seba mali títo umelci vplyv (Stainton, 163). Lorca rozvinul vlastné „výrazové prostriedky“ motívov a obrazov v ich vzájomnej korešpondencii, napríklad rozbor o postave svätého Sebastiána. Spoločne experimentovali s rovnakými surrealistickými technikami ako napríklad automatické písanie a kreslenie, či snové obrazy. Dalí zároveň Lorcu výrazne povzbudil pri vydaní jeho prvej básnickej zbierky a chválil jeho vznikajúce hry a knihy.

Obaja priatelia sa rozišli roku 1928, čo sa odzrkadlilo i v ich osobných životoch a odlišnej estetike. Dalí porovnával objektivitu a „anti-umenie“, „povrch vecí“ a musel „pripustiť, že anti-rozklad je historický“. Lorca zostal fascinovaný objavovaním „vnútorného života“, štúdiom „mystéria umenia“ a spomienkou na jeho predkastilsku minulosť vychádzajúcu z jeho andalúzskej domoviny. Napriek tomu však naďalej obdivoval avantgardu a surrealizmus (Maurer, 11, 87). Lorca demonštroval túto dichotómiu medzi „povrchom a hĺbkou, jasnosťou a mystériom“, ktorú rozvinul vo svojich umeleckých myšlienkach v básni v próze „Svätá Lucia a svätý Lazár“ z roku 1927. Dalí bol voči Lorcovej práci veľmi kritický, osobitne kvôli jeho „andalúzskemu oltárnemu ob-

razu“ s názvom *Cigánska balada*. V septembri 1928 poslal Dalí Lorcovi sedemstranovú kritiku na kontroverznú zbierku „tragických rozprávok o živote a smrti“, kde jeho „zmyselný jazyk a barokový rozkoš voči ľudskému telu“ popísal ako „stereotypnú a konformnú“ a „úplne v medziach obvyklosti“ (Stainton, 192, Maurer, 13). Napriek tejto negatívnej reakcii však Dalí napísal „milujem ťa pre to, čo z teba odhaľujú tvoje knihy“. Podotkol, že verí, že Lorca by mohol dôjsť k „ostrovtipu, hrôze... intenzite a takým básnickým prostriedkom, aké by nedosiahol žiadny iný básnik.“ (Stainton, 192).

Hoci existujú len útržkovité informácie o tom, čo zapríčinilo rozkol medzi Lorcom a Dalím, bolo jasné, že táto roztržka má niečo dočinenia s ich obavou a príkormi, ktoré zažívali kvôli homosexuálnej orientácii. Lorca, ktorý svoju homosexuálnu lásku k umelcovi rozpoznal roku 1925, trpko znášal postoj katolíckej spoločnosti, ktorá jeho túžby označila za perverzné, rovnako ako jeho strach z pohlavia (Stainton, 138). Aj Dalí bol „posadnutý Lorcom a stretával sa kvôli tomu s problémami“. Korešpondencia medzi oboma umelcami poukazuje na ich silnú vášeň, ako i na znepokojenie zo vzájomnej lásky.

Mystériom okolo ich homoerotickeho vzťahu najlepšie ukazuje debata o ikone svätého Sebastiána, ktorý sa stal symbolom narastajúcich rozdielov ich estetickej percepcie. Zatiaľ čo Dalí si ctil pasivitu a vyrovnanosť svätého Sebastiána, Lorcu viac zaujímalo zobrazenie svätcevej bezbrannosti a mučenia vo vzťahu k umeleckému výtvaru. Obaja umelci si však boli „zanietene vedomí erotického významu, ktorý tento svätec niesol a figuratívneho i duševného 'zásahu', ktorý vyvolával“ (Maurer, 20). Hoci sa Dalí zmieňoval o nich oboch ako o symbole svätého Sebastiána v celej korešpondencii, v jednom liste osobitne poznamenáva: „Všimol si si, aké je zvláštne, že jeho pozadie neutrážilo ani jedinú jazvu?“ A predtým list zakončil zvyčajným: „Veľmi ťa milujem.“ (Maurer, 62). Nebolo to teda erotické dráždenie priateľa? Malo umučenie svätého Sebastiána pre oboch umelcov osobný význam? Dalí mohol ukázať, že Lorca bol otvorený homosexuál a že napokon zavrhol jeho sexuálne návrhy (Stainton, 165). Niektorí do ich vzájomného odcudzenia zakomponovali Luisa Bunuela s tvrdením, že bol „vydesený Dalího náklonnosťou k Lorcovi“ a že Dalího nahovoril na rozchod s Lorcom v záujme kariéry a surrealistického hnutia v Paríži (Maurer, 16). Nech už však rozchod dvojice spôsobilo čokoľvek, je jasné, že Dalí a Lorca boli naozaj „zasiahnutí“ vzájomným priateľstvom a láskou a že tento vzťah neodškriepiteľne poznačil ich život a tvorbu primerane tragickým, a zároveň i trochu poetickým spôsobom.

Citované z: Maurer, Ch. *Sebastian's Arrows: Letters and Mementos of Salvador Dalí and Federico García Lorca*. Swan Isle Press, 2005.

Stainton, L. *Lorca: A Dream of Life*. New York: Farrar, Straus and Giroux, 1999.

Lorca a Dalí

Z angličtiny preložila Katarína Džunková

Števčekove veľkonočné zvony

Od minulého do tohtoročného leta sa po Slovensku uskutočňujú mnohé podujatia na počesť kňaza Martina Števčeka, básnickým menom MAROŠ MADAČOV, tajomníka biskupa Jána Vojtaššáka, taktiež prozaika, prekladateľa, plodného publicistu, národopisca, fotografa a filmára, pretože na 6. júna 2012 pripadla storočnica jeho narodenia. Teraz k sviatku Veľkej noci sme vybrali z jeho publikačnej tvorby malú ukážku. Napísal ju síce do novin ako bežný článok, ale obsahuje také ušľachtilé myšlienky, podané takým krásnym štýlom i s určitým rytmom, že sme si ju dovolili rozčleniť do veršov, aby sa ľahšie čítala a aby sa dôslednejšie vnímal aj obsah, aj krása formy.

MAROŠ MADAČOV

Tajomstvo veľkonočných zvonov

Zvony sú mŕtve, ľudia sú živí,
ale je medzi nami a nimi životný vzťah
ako vôbec medzi živou a neživou prírodou.
Zvony sú z mŕtveho kovu, zvonoviny,
ale majú srdce, čo bije
a tlkotom podobá sa srdcu ľudskému -
a ľudia, čo majú kus básnického citu v sebe,
nie nadarmo vravia, že zvony cítia,
hoci nemyslia ako my:
že zvony vždy vedia vyjadriť príslušnú náladu.
Keď u nás za svetovej vojny brali zvony
a náš najmenší zvon, umieračik,
padol za obeť rekvirácii,
naposledy ešte raz zazvonili na všetkých -
a všetky naše zvony plakali,
dvaja starší bratia lúčili sa s najmladším,
pretože s najmenším,
ktorý šiel v ústrety istej smrti -
zvuk všetkých troch bol nevýslovne žalostný,

ich srdcia bili do odtrhnutia,
srdcia ľudí bili do odtrhnutia,
a všetky tri zvony ku koncu vyzváňania sa zarosili
a tá rosa na nich, to nebola zrazená para
nášho dychu,
to boli slzy lúčenia,
lebo všetky naše zvony bôľne plakali...

Niet medzi mŕtvymi vecami velebnejšej,
než je zvon živý, žijúci -
a niet šľachetnejších citov medzi citmi
než cit radosti a bolesti -
radosti jasavej, čo bije peruťami
o klenbu nebeskú
a čo jej je malý celý svet -
a bolesti bolestnej, bolesti priepastnej,
čo prebija zem od pólu k pólu,
a zachvievajú sa pod jej nárazmi
i naše i zemské útroby.
Hľa, radosť a žalosť sú dva krajné tóny cito-
vej stupnice nášho života.
Hudba najbezprostrednejšie vládze vyjadriť
citové bohatstvo človeka
a zvon ako najmohutnejší hudobný nástroj
vie najmohutnejšie vyjadriť radosť i žalosť
alebo naraz oboje.

Ó, zvony, zvony, vy všetky zvony na svete...
Aké ste radostné, vianočné zvony;
aké ste radostno-bolestné zvony Zeleného
štvrtku;
aké ste bolestno-radostné, zvony Bielej soboty;
a aké ste velebné a slávnostné,
vy zvony veľkonočného rána
i zvony Vzkriesenia!...

článok z 5. 4. 1942 upravila M. Rapošová

Z iniciatívy ÚPN prišli na trh ďalšie zaujímavé knižné tituly viažuce sa k slovenským dejinám XX. storočia

Prvou sú životopisy ôsmich slovenských generálov z rokov 1939 - 1945 z pera historikov ÚPN Petra Jaška, Branislava Kinčoka a Martina Lacka s názvom Slovenskí generáli 1939 - 1945.

Bohato ilustrovaná kvalitná publikácia na kriedovom papieri a v tvrdej väzbe vychádza vďaka známemu Ottovmu nakladateľstvu a v spolupráci s ÚPN. Na takmer 400 stranách populárno-náučným štýlom približujú jej autori dnešnému čitateľovi životné osudy - vo väčšine prípadov tragické - všetkých ôsmich slovenských generálov - I. Viesta, F. Čatloša, A. Čunderlíka, A. Pulanicha, A. Malára, J. Turanca, Š. Jurecha a T. Ištoka. Okrem množstva nových informácií, dokumentov a fotografií kniha pohýna k zamysleniu nad krutým osudom armádnej elity 1. SR a vôbec slovenskej vlasteneckej inteligencie v 20. storočí.

Druhou publikáciou sú memoáre bošáckeho rodáka a neskôr emigranta Jána Kaššovica (1902 - 1990). Kaššovic patril medzi významných predstaviteľov národnej a katolíckej inteligencie medzivojnového obdobia. Najväčšie uplatnenie dosiahol po vzniku štátnej samostatnosti v marci 1939, keď pôsobil vo viacerých funkciách. Ponajprv ako diplomat v Ríme, neskôr, po páde F. Ďurčanského ako šéf Ústredného úradu práce či predseda Robotníckej sociálnej poisťovne. Najvyššiu diplomatickú pozíciu dosiahol začiatkom roku 1945, keď bol menovaný za šéfa vyslanectva Slovenskej republiky pri Talianskej sociálnej republike. Jeho spomienky prinášajú viaceré nové informácie, cenné skúsenosti i osobné pohľady na komplikované dejiny Slovenska a Slovákov v 20. storočí. Jeho spo-

mienky edične pripravil slovenský historik František Vnuk.

Záujemcov o dejiny Trnavy poteší zborník odborných príspevkov z vedeckej konferencie „Trnava v rokoch 1939 - 1989“, ktorá sa z iniciatívy ÚPN konala v apríli 2012.

Zborník zostavil historik Peter Sokolovič a obsahuje viacero príspevkov k oblasti politiky, spoločnosti, hospodárstva, kultúry, školstva, športu či bezpečnosti v tomto významnom slovenskom meste.

Kniha Slovenskí generáli 1939 - 1945 je v bežnom predaji. Zvyšné dve publikácie vydané ÚPN si môžete objednať na adrese Ústav pamäti národa, Námestie slobody 6, 817 83 Bratislava alebo e-mailom na adrese: distribucia@upn.gov.sk

GREGOR PAPUČEK
Otčenáš

za reč našu

Otče náš, ktorý si na nebesiach,
posväť nám našu slovenčinu.
A neuveď nás do pokušenia
vymeniť si ju na reč inú.

Buď vôľa Tvoja pomáhať nám,
jak v nebi tak na tejto zemi,
chrániť si, ctíť si a milovať
náš jazyk Tebou vysvätený.

Nech naša pravda, naše slová
nemusia žobrat' predo dvermi.
Daj nám sily chrániť ich vždycky
ako ten chlieb náš každodenný.

Daj aby v srdci všetkých Slovákov
horel k ním vernej lásky plameň.
Nech je jak bolo na počiatku
na večné veky vekov. Amen.

KULTÚRNY SPOLOK PRE MLYNKY

Starodávna slovenská dedina Mlynky (pôvodne Pleš, na mape Pilisszentkereszt) sa nachádza na severe zadunajskej časti Maďarska, v Pilišských horách, a vyznačuje sa bohatstvom ľudovej kultúry (ľudová slovesnosť, piesne a tance). Začiatkom, ešte kedysi v 50-tych rokoch tu bol založený malý cirkevný spevokol.

V roku 1965 tento spevokol bol rozšírený na folklórny spevácky zbor, tzv. Pilišsky páv. Pri zrode tohto spevokolu boli Jozef Majnič, učiteľ slovenčiny Ladislav Jánsky a Alois Dušanek, ako aj slovenská učiteľka Gizela Fuhlová, ktorá sa stala aj jeho vodúcou...

Od tej doby pravidelne vystupovali svojim repertoárom na rôznych okresných, župných, ba i celoštátnych národnostných podujatiach. Nemalé úspechy zožali i na Slovensku, ale aj v Maďarskom rozhlase a televízii. Sú nositeľmi dvoch ministerských vyznamenaní.

Od roku 1977 v obci účinkuje aj Slovenský detský klub, v rámci ktorého pracuje spevácky zbor i tanečný súbor.

Vo februári 1978 nadšení mladí Mlynčania - Gizela Fuhlová, vedúca miestneho pávieho krúžku, Jozef Sivek učiteľ slovenčiny a Ladislav Urbanič, choreograf, založili slovenský národnostný folklórny súbor Piliš, ktorý zahŕňa viac generácií. Jeho umeleckým vedúcim je L. Urbanič.

Popri tomto súbore, z iniciatívy talentovaného vysokoškolačka Levente Galdu sa sformovalo aj Pilišské trio. Jeho speváčkami sú Tímea Galdová a Melinda Černá. Ich hlavným cieľom je oživovať kultúrne hodnoty a dedičstvo pilišských slovenských osád, zachovávať zvyky, pestovať a chrániť jazyk svojich predkov, a ukázať príklad mladším generáciám, aby slovenské národnostné hodnoty a tradície pretrvali aj v budúcnosti. Pokladajú za nesmierne dôležité, aby nimi pestovanú autentickú pilišsku a vôbec slovenskú spevnú a tanečnú kultúru prezentovali na úrovni a odovzdávali mladším pokoleniam. V záujme toho účinkuje aj ich Kultúrny spolok pre Mlynky. Predsedom tohto spolku je tiež Levente Galda

GREGOR PAPUČEK

Akosi včas som spoznala, že existuje aj svet neviditeľný. Svet neznámy. Že existujú zázraky či myty, ktoré často dominujú i tam, kde by sme ich najmenej čakali. Završenie sa pri zbežnom pohľade na život, na prírodu alebo aj na pulzovanie času okolo nás a v nás tieto zázraky zdajú samozrejmosťou. Ale pri hlbšom zamýšľaní sa nad vlastným bytím v nás vyvolávajú mnoho pochybností a prinášajú neriešiteľné situácie a nastávajú nezodpovedané otázky.

My tu máme priestor iba pre malú časť týchto problémov. Patrí k nim aj umelecko-historické dedičstvo, zachované na našom území. Výtvarné bohatstvo, sústredené v určitých oblastiach Slovenska, postupne odhaľujeme a prichádzame na to, že jeho kvality sú enormné a jeho krása fascinujúca. Napriek tomu, že je málo známe vo svete, je integrálnou súčasťou západoeurópskych prejavov kultúrnosti. Všimnime si, že niektoré prejavy tvorivosti v sebe skrývajú hodnoty vrcholov európskeho umenia.

A aké je na to vysvetlenie?

Identita stredoeurópskeho regiónu mala navzájom integrálnu podobu vďaka vyše tisícročnému prijatiu európskych kresťanských hodnôt. Jej pričinením a zásluhou vznikla rozvetvená duchovná kultúra a prejavila sa v dokumentoch so silným náboženským zameraním. Historické udalosti a pramene sú dôkazmi vierovyznania a pevného presvedčenia, ktoré spoločnosť spontánne prijala a symbolmi i charakterom typického umenia vlastne prezentovala. Plnia podnes dôležitú úlohu, najmä ak ich vnímame sub specie aeternitatis (z hľadiska večnosti) alebo ak sa ich snažíme poznávať aspoň z osobného uhla pohľadu. Atmosféra takejto reálnej, pritom dosiahnuteľnej a pútavej situácie môže byť pre sústredného konzumenta umenia začiatkom nových vnemov a neopísateľných estetických zážitkov. A prejavom jeho záujmu aj o duchovné ciele, ktoré smerujú k hlbkej spiritualite a ktoré pri rešpektovaní tradícií hlásajú aj Dobrú zvesť.

Bezprostredné pohľady do súborov kultúry, pamiatok a priame stretnutia s umeleckými dielami, obrazmi i mnohorakým bohatstvom prameniacim z ľudskej mysle a vyvierajúcim z vynaliezavosti a z nadaných rúk majstrov pomáhajú vniknúť do analýzy tvorby. Sú to doslova objektívne zhrnuté i začarované tajomstvá dejín umenia. Nenávratná minulosť, ktorá je napriek časovému odstupom stále živá, obdivovaná a prelína sa s logickou cestou súčasného myslenia, ale aj s potrebami duchovných zážitkov a naliehavými potrebami, ktoré sú stále na programe.

Hovorím o konkrétnych a nenahraditeľných prejavoch gotického umenia, najmä maliarskeho a drevorezbárskeho kumštu, ktoré sú u nás živým dôkazom skutočnosti, že naše umenie dosahuje nadnárodnú úroveň. Občas vidieť ukážky z nich aj na zahraničných výstavách, ale hodnotenie a oslavy vlastných artefaktov na domácej pôde mi chýbajú. Mali by sme ich lepšie poznať. Veď ich môžeme pokojne porovnávať s ktoroukoľvek krajinou na Západe alebo na juhu Európy. Kolísky mnohých diel pochádzajú síce práve z tých končín, ale mnohé prešli transformáciou, dotvárajú celkový obraz identity Strednej Európy a prekračujú rámec tradične orientovaných, regionálne uspôsobených prejavov. Umelecké vyjadrenia predstavujú syntézu, ostávajú formálne i obsahovo na vysokej umeleckej úrovni.

Avšak to, čo som prežívala pri reštaurovaní v myšlienkach nad dielami

a zakúsila pri práci na záchrane materiálovej podstaty našich artefaktov, je viac než objav, obdiv, úcta, či nevysvetliteľná, až čarovná alebo záhadná láska. Trúfam si i dnes odcitovať básnikove slová, ktoré odzneli kedysi v mojej mladosti ako titul pre vypracovanie písomnej úlohy v predmaturitnom ročníku: „Milujem veci, mlčanlivé družky, lebo ony žijú a pozerajú na nás.“ Ich autorom bol Jiří Wolker, no presné jeho básne si už nepamätám. Ale jadro jeho básnického odhalenia sa stalo súčasťou môjho iného,

stava je duchovný náboj a sú ukryté veľké veci - ale nebadane. V zachovaných požehnaných dielach je odvaha majstrov stvárniť svoju predstavu, originálne invencie, obetovať srdce a prácu rúk, ktoré poháňajú charizmatiký zápas o jednotu vyznania.

Aké dobré a múdre by bolo rozšíriť súbor vedomostí pri prehliadke výtvarných diel, vzbudiť kladné pocity a sprostredkovať ich tým, ktorí sa na historické pamiatky dívajú ako na čosi už dávno neaktuálne a na zmeny umeleckých prúdov ako na čosi nezaujímavé,

sochári zanechali zo svojej túžby tvoriť dobro a vznešenú krásu pre všetkých. Iste netušili, že niektorým prácam ich nadaných rúk prisúdia dejiny až po dlhých rokoch výnimočné postavenie, záujem aspoň u citlivejších a vnímajúcejších divákov odozvu a vplyv na duše bežných ľudí v dvadsiatom prvom storočí.

Z hľadiska popularizácie starého umenia je tu síce snaha vyjsť v ústrety súčasnosti sporadickými výstavami, katalógmi a knihami. Ale ťažko je uviesť dôvody, prečo ani to nepomáha

potrebné, aby spoločnosť zaujala ráznejšie stanovisko a racionálne podľa zásad pamiatkových zákonov riešila tento nežiaduci jav a ochraňovala situáciu stavebných pamiatok.

Na doplnenie týchto úvah uvediem aj svoje neuskutočnené plány: dokončiť rozpracované materiály k publikáciám o vzácnych artefaktoch a naplniť svoju niekdajšiu iniciatívu ochrany pamiatok viditeľným záverom. Nestačí mať len vlastné súborné výstavy reštaurovaných diel s autorským prístupom. Je nanajvýš nevyhnutné zachraňovať na odbornej úrovni ďalšie doklady, o ktoré teraz akoby už ani nikto nestál. Spustnuté hrady, historicky vzácne kaštiele, hynúce zámky, pamätné domy, parky, záhrady, technické pamiatky, priemyselné umelecko-historické výrobky, ľudovú tvorbu a tak ďalej...

Také a podobné, ale aj horšie zaobchádzanie so vzácnymi pamätihodnosťami či konkrétnymi pamiatkami ma priviedlo opäť k dávno pestovanej úvahe, k rozšírenejším myšlienkam a predsavzatiam upozorniť na rad artefaktov, ktoré nie sú v dejinách umenia zvlášť frekventované, či podľa niektorých ani povšimnutiahodné. Sú to práve plastiky korpusov, krucifixov, pochádzajúce z najstarších čias nášho pokresťančeného územia. Tieto majstrovské diela v drevorezbárskom uskutočnení, ktoré vlastní Rímskokatolícka cirkev, síce tvoria zapísaný inventár kostolov, interiérov kaplniek či oratórií... Ale chýbajú im často základné údaje, pôvodná proveniencia, okolnosti novšieho premiestňovania, popis materiálneho stavu, slohovo-kritický rozbor a podobne.

V publikácii Corpus Christi s vlastným prieskumom a názormi so zreteľom na Ukrižovanie sa píše o vzácných pamiatkach východného Slovenska. Podobné podujatie by bolo vhodné doplniť súbormi z ďalších lokalít. Alebo okrem súpisu spracovať na hodnotovej úrovni ostatné naše vzácnosti s touto tematikou.

Toľko azda na záver k môjmu úsiliu, praxi a pohnútkam smerujúcim k uvedomelej záchrane pamiatok a snahe ochraňovať kultúrne dedičstvo. S presvedčením vyznávam, že sakrálné umelecké diela nie sú len na predvádzanie materiálneho bohatstva či predstieranie nádhery vonkajšej pompéznosti a ilúzie velebenia. Je to dejinná skutočnosť prejavovaná univerzalitou lásky a pravdou krásy, ktorá dýcha hlbokým významom nielen pre prchavé okamihy prítomnosti, ale pre duchovné povznesenie, pre trvalý estetický zážitok, a najmä pre Vďakyvdanie.

Pravda obsahu, dobra a krásy je prostriedok na ceste k cieľu - teda kultivovať myseľ, dušu, odhaľovať moc tajomstiev neviditeľných svetov, ale aj svedomia ľudského vnútra. Tieto diela sú nenahraditeľným darom preniknutým milosťou, ktoré môžeme prežívať ako fenomén mystéria Prozreteľnosti, ako priestor otvorený k Bohu a upevneniu viery. Byť sprostredkovateľom Božích tajomstiev skrytých a ponorených v tvaroch plastiek, vo farbách obrazov univerzálneho umenia kresťanskej Európy a najmä v gotickej nádhery spirituality Ukrižovaného; je mojím pevným krédom, testamentom a jediným zmysluplným poslanstvom mojej práce pre mladú generáciu.

Priznávam sa, že mi zavše dost ťažko hovoriť o sebe - o mojej mladosti, štúdiách či toho, ako je možné, že som si zachovala pracovné tempo a radosť po toľkých desaťročiach práce. Ani neviem, či sa to dá vysloviť. Lebo to Corpus Christi - telo Ukrižovaného je pre mňa vznešeným chlebom života a kríž nepochopiteľným tajomstvom večnosti...

Vyznanie Márie Spoločníckovej

zmysluplnšieho života. Akejsi nevšednej vášne, ľútosti nad umierajúcimi družkami. Môj záujem a moja identita sa rozmohla práve v sakrálnom prejave umenia. Dokonca akoby si gotické umenie vynútilo život vo mne, a nie ja vedľa neho. Akési neidentifikovateľné city, pocity, ktoré vyvstanú z neopísateľných zážitkov. Nielen z obsahu, ale z foriem umeleckého znázornenia jeho ducha. Najvhodnejšie by bolo v tej chvíli so zatvorenými očami, s nehybnými rukami, na kolenách rozjímať a rozmýšľať o tom, ako to dielo mohlo vzniknúť. V predstavách odhaľovať dušu a myseľ tvorcu, o ktorom takmer nič neviem, a predsa vyrástol do najúčinnejšej polohy a jeho dielo do najpôsobivejšej podoby. Pretože stredoveké umenie a prítomnosť duchovných skúseností ma posilňuje v mojich predsavzatiach. Povzbudzuje ma a povznáša. Azda preto, že sú to hodnoty, ktoré ukazujú nadreálne skutočnosti - a Ježišov kríž je nevyhnutný na Spásu pre dobro všetkých?

Pokusy o zobrazenie Boha Otca, úcta k Ukrižovanému, jeho Matke a ďalším svätým, mali v priebehu vekov symbolickú, mystickú, realistickú či naturalistickú podobu a ešte aj mnoho ďalších, i nepomenovateľných podôb, ktoré privádzajú aj k imaginárnemu poznaniu alebo aspoň k zamysleniu sa nad týmto fenoménom. Umenie, ktoré v takejto myšlienkovvej sfére vzniklo, je dokladom, že je to požehnaný dar vyvolených jedincov pre dušu Človeka s nevšednými schopnosťami, s prirodzenými danosťami, s veľkorysými, vynaliezavými až odvážnymi myšlienkami...

Bolo ich v dejinách dost?

Starí majstri za sebou zanechali úsilie priblížiť nevysvetliteľné. Zobrazili nezobraziteľné. Bola to účasť na tvorbe z osvietenej mysle a spolupráca so Stvoriteľom? Bola to oddaná súčasnosť s Božou milosťou. Naozajstná pokora s koncentráciou mysle. Poslanie prijať to, čo Duch Boží vnukol a poslanie vzbudiť pohnútky k spiritualite cez výrazové prostriedky prítlačnosti a kult krásy, súviseli aj s vôľou objaviť optimálny spôsob velebenia a nádhery pravdivého vyjadrenia gotického sveta - slúžiť posväteniu sakrálnych priestorov.

A na pozadí vysloveného mám tak celkom neskromne prichádzať k akýmisi osobným „definiciám“ o umení?

V rámci mnohých epoch dejín i v ďalších pôsobivých slohoch umenia sa rozvinuli intelektuálne zložky prejavov a spojili Európu, celý náš kontinent do jednoliatej kresťanskej kultúry. Táto kultúra po stáročia pestovala posvätnú úctu k Bohu Stvoriteľovi a vernosť tým hodnotám, ktoré majú spásanosný dosah. Verím, že v prejavoch viery, v mysliteľských zónach, pri rešpektovaní tradícií a v sile posol-

málo vzrušujúce či nepresvedčujúce. Tieto skutočnosti ma inšpirovali znovu brať vlastnú, pred časom zhotovenú fotografickú dokumentáciu do rúk, listovať v nej, oživiť duchovné pôsobenie a znovu objavovať krásu gotiky vytvorenú pred mnohými storočiami.

Už dávno predtým som si zapisovala svoje radosti a drobné úspechy, pracovné trápenia - áno, pri gotike doslova trápenia... Sužoval ma podnes nepochopiteľný nezaujem o to, čo nám starí, nenahraditeľní majstri maliari či

k úcte voči pamiatkam, k záujmom o umelecké fondy a súbory artefaktov v jednotlivých slohových obdobiach.

Možno trochu odbočím, ale mám na mysli architektúru, ktorá je najviac devastovaná vekom, ale aj odvážnymi a opovrhliвыми zásahmi „tiežumelcov“, čmáraninami, grafitmi, plnými nezmyselného obsahu. Je to nerešpektovanie vzájomných vzťahov prostredia a urbanistickej kultúry. Keďže podľa môjho názoru nie sú žiadnym morálnym ani estetickým prínosom, je

Kristus (detail tváre) od Majstra Pavla z Levoče, nachádzajúci sa v Prešove

(Pokračovanie z 5. strany)

Na druhej strane je jasné, že násilnícka revolúcia utvrdí ľudí v ich omyloch tak, že už nikdy nezabudnú na moc, ktorá rozbila ich mýty. Pretože rebeli potrebovali na zvrhnutie Francúzska celý národ, respektíve veľké množstvo ľudí, museli byť ušetrení a najväčšie bremeno muselo padnúť najskôr na bohatú triedu. Takže váha uzurpujúcej moci musí drviť národ tak dlho, kým nebude úplne zdeptaný. Revolúciu zatiaľ len videli, musia ju cítiť. Musia si do dna vychutnať jej trpké dôsledky. Možnože v čase, keď píšem tieto riadky, jej ešte nemajú dosť. Reakcia musí byť úmerná akcii. Nebudte teda netrpeliví a nepredstavujte si, že samo trvanie vášho nešťastia je príslubom kontrarevolúcie, o ktorej nemáte potuchy. Stúšte svoje rozhorčenie a predovšetkým sa nesťážujte na kráľov a nežiadať iné zázraky ako tie, ktoré práve pozorujete. Myslite si snáď, že cudzie sily bojujú nezištne za obnovu francúzskej monarchie a nedúfajú v odškodnenie? Poviete, že súhlasíte s rozdelením Francúzska, len ak sa obnoví poriadok. Ale viete aký poriadok? Toto uvidíme do desiatich rokov, možno skôr, možno neskôr. Kto vám dal právo vyjednávať namiesto kráľa, namiesto kráľovstva, namiesto vášho potomstva? Ak slepi vzbúrenci vyhlásili nerozdeliteľnosť Republiky, hľadte, Prozreteľnosť tak vyhlásila nerozdeliteľnosť kráľovstva.

Pozrime sa teraz na mimoriadne prenasledovanie namierené proti národnému náboženstvu a jeho kňazom. Toto je jedna z najzaujímavejších tvárí Revolúcie.

Nikto nepochybuje, že klérus vo Francúzsku potrebuje obnovu a hoci vôbec nezdialam dnes populárny postoj voči kňazom, myslím si, že bohatstvo, prepych a všeobecny sklon k laxnosti spôsobili úpadok tejto významnej triedy a ornáť často odieval rytiera namiesto kňaza. Tesne pred vypuknutím Revolúcie bola reputácia kléru podobná reputácii armády v meste, ktoré práve okupuje. Prvá rana Cirkvi bolo odobratie jej majetku(20), druhá konštitučná prisaha(21) a tieto dve despotické opatrenia spustili obrodu. Prísaha, ak to tak smiem povedať, klérus preosiala. Až na pár zanedbateľných prípadov tí, čo ju zložili, videli, ako ich postupne vedie do priepasti zločinu a opovrhnutia. Všetci týmito apostatami rovnako jednomyselne pohrdajú. Verní kňazi získali verejnú uznávanie už odmietnutím - prvým dôkazom svojej pevnosti a oveľa viac všetkým tým utpením a smrťou, ktoré statočne niesli pri obrane viery. Masaker karmelitánov nemá, čo do vznešenosti páru s ničím, čo máme zaznamenané v cirkevnom dejepise.(22) Tyrania, ktorá proti všetkej slušnosti a spravodlivosti vyhnala tisíce kňazov z ich vlastí, bola nepochybne tým najrevolučnejším, čo si možno predstaviť. Ale aj tu sa zločiny francúzskych despotov stali nástrojmi Prozreteľnosti. Bolo asi nutné, aby boli iným národom ukázaní francúzski kňazi, aby žili medzi protestantskými národmi a to významne zmenšilo vzájomnú nenávisť a predsudky. Významná emigrácia kléru, najmä episkopátu, do Anglicka sa mi javí ako mimoriadne dôležitá udalosť. Práve počas tohto mimoriadneho stretnutia padli prvé slová o mieri a sformovali sa prvé plány na zmierenie. Ak sa majú niekedy kresťania opäť zjednotiť

O cestách Prozreteľnosti vo Francúzskej revolúcii

a všetko naznačuje, že áno, musí iniciatíva vyjsť od anglikánskej cirkvi.(23) Presbyteriánstvo bol francúzsky a z toho dôvodu príliš excentrický vynález. Od vyznávačov tohto nepodstatného náboženstva sme veľmi ďaleko a niet spôsobu, ako sa navzájom spoznať. Ale anglikánska cirkev sa nás jednou rukou dotýka a druhou sa dotýka tých, ku ktorým sa nemôžeme dostať. A hoci je táto cirkev vystavená útoku z oboch strán a dnes predvádza trochu prihlúple divadlo rebela, ktorý káže poslušnosť, z iného pohľadu je veľmi dôležitá a je to možno to chemické spojivo, ktorým sa dajú spojiť dva navzájom nezlučiteľné prvky. Majetok kléru sa vyparil a preto v obnove kňazského stavu, o ktorej sa už tak dlho a tak veľa hovorí, nebudú hmotné statky primárnou motiváciou nových členov. Je tu tiež dôvod veriť, že poznanie toho všetkého čo treba urobiť je práve tým, čo vyburcuje mužov za ich bežné schopnosti a urobí ich schopnými konať mimoriadne veci. K tomu musíme pripočítať myšlienky, ktoré kvasia v istých európskych krajinách, vyzdvihovalé idey významných mužov a istý druh nepokoja, ktorý ovplyvňuje náboženské dispozície najmä v protestantských krajinách a ženie ich nezvyčajnými cestami(24). V tom istom čase pozorujeme víchricu, spôsobenú silami odmietajúcimi každé náboženstvo ako zúri nad Rímom aj Ženevou (25) a zároveň štátom nariadené zrušenie národného náboženstva v Holandsku (26) Ak Prozreteľnosti niečo zotrie, je to preto aby mohla iné napísať. Všimol som si tiež, že keď sa vo svete uchytili veľké vierovyznania, boli zvyčajne podporené obrovskými víťazstvami a vznikom veľkých impérií. Dôvod je zrejmy. Čo sa teda nakoniec prihodí ako výsledok kombinácie týchto nezvyčajných okolností, ktoré klamú ľudský úsudok? Človek je veru v pokušení veriť, že táto politická revolúcia je len druhotný prvok v nejakom obrovskom pláne, ktoré sa pred nami s hrozným majestátom pomaly odkrýva.

Na začiatku som hovoril o poslaní, ktoré malo Francúzsko v Európe. Prozreteľnosť, ktorá vždy vyberá prostriedky úmerné cieľu a ktorá aj národom aj jedincom dáva všetko nevyhnutné pre splnenie ich poslania, dala Francúzskemu národu dva nástroje, takpovediac dve ruky, ktorými menil svet. Francúzsky jazyk a duch prozelytizmu, ktorý utvára podstatu národnej povahy. V dôsledku toho má Francúzsko oboje, aj potrebu aj moc pôsobiť na ľudí. Moc, povedal by som až kráľovstvo, francúzskej reči je zjavné a nedá sa poprieť. A duch prozelytizmu je jasnejší ako slnko, je tou typickou črtou národnej povahy, ktorá je viditeľná od módných návrhárov až po filozofov. Tomuto prozelytizmu sa zvyčajne smejú a vo forme, ktorú často má si výsmech zasluhuje. V podstate je to ale úrad a jestvuje večný morálny zákon, podľa ktorého každý úrad nesie povinnosť. Galikánska cirkev bola uhoľným kameňom

katolíckeho, lepšie povedané kresťanského systému. Aj tie cirkvi, ktoré sa stavajú do opozície voči Katolíckej cirkvi jestvujú len vďaka nej, podobné parazitickým rastlinám ktoré žijú len vďaka stromu, ktorý im poskytuje výživu a ktorý oni oslabujú.

Keďže akcia aj reakcia bývajú vždy rovnaké, najväčší výpad bohyne Rozumu proti kresťanstvu sa musel stať vo Francúzsku. Nepriateľ zaútočil na citadelu. Francúzsky klérus musí zostať v pohotovosti. Je tisíc dôvodov si myslieť, že je povolaný k veľkému poslaniu. A tie isté argumenty, ktoré nám ukázali prečo musel trpieť nám ukazujú aj to, že je určený na veľkú vec.

Skrátka, ak sa práve v Európe neuskutočňuje morálna revolúcia, ak v tomto kúte sveta nie je zbožný duch upevňovaný, spoločenské putá sa rozpadnú. Nič sa nedá predpovedať a stať sa môže všetko. Lebo ak sa má v tejto veci niečo vykonať, je k tomu povolané Francúzsko, alebo už neplatia žiadne analógie, žiadne závery, žiadna predikcia. Táto úvaha ma vedie k záveru, že Francúzska revolúcia je mimoriadna epocha, ktorej dôsledky vo všetkých smeroch prekročia dobu jej výbuchu a hranice jej rodného štátu. Úvahy o politických dôsledkoch Revolúcie tento záver potvrdzujú. Ako sa len európske veľmoci klamali ohľadom Francúzska! Ako naprázdno plánovali! Ach, vy čo si myslíte, že ste nezávislí, lebo niet sudcov na zemi ktorí by vás súdili, DISCITE JUSTITIAM MONITI (27). Čia to bola ruka, rovnako otcovská aj prísna, ktorá zahrnula Francúzsko každou možnou pohromou a udržala pritom ríšu nadprirodzeným spôsobom, keď obrátila všetko úsilie svojich nepriateľov proti nim? Nerozprávajte nám o asignátoch, o vláde väčšiny a podobných veciach, pretože práve pravdepodobnosť asignátov a vlády väčšiny je mimo prirodzenosť. Ani papierové peniaze ani početná prevaha nespôsobili, že Francúzskym lodiam veje priaznivý vietor a môžu poraziť svojich nepriateľov, (28) ani vytvorili mosty z ľadu, keď boli potrebné,(29) ani nepovolali v príhodnom čase na druhý svet nepriateľských panovníkov,(30) ani neumožnili Francúzom obsadiť Itáliu bez kanónov,(31) ani neprinútili najslávnejšie armády na svete zložiť zbrane a v ohromných počtoch sa nechať zajať.(32)

Keď čítam skvelú rozpravu M. Dumasa(33) o terajšej vojne, nachádzam v nej odpoveď, prečo sa vojna vyvíja tak, ako sa vyvíja, ale nenachádzam odpoveď, ako je to možné. Musíme sa stále vracieť ku Komisii pre verejnú bezpečnosť, ktorá spôsobila ohromný zážrak a jeho duch stále vyhráva bitky.

Trest, ktorý na Francúzsko dopadol, spolu so zázračnou ochranou, ktorou je teraz zaštitený, sa vymyká všetkým normálnym zákonom. Ale tieto dva zázraky sa vzájomne znásobujú, čo predstavuje jedno z najdivnejších divadiel, aké ľudstvo kedy mohlo sledovať. Udalosti postupne odhaľujú stále viac odpovedí a

stále viac podivných vzťahov. Ja vidím len čiastku z vecí, ktoré by prenikavejší pohľad vedel odhaliť. Ukrutné prelievanie ľudskej krvi, spôsobené obrovským nasadením strašných síl, je hrozným trestom, ale zároveň predmetom zaujímavých úvah.

POZNÁMKY:

1. Maistre v pôvodnom rukopise menoval Bailyho, matematika, ktorý sa v prvej fáze Revolúcie stal parížskym starostom a Lavoisiera, slávneho fyzika, ktorý už pred revolúciou upadol v podozrenie, že je členom syndikátu vyberajúceho dane. Oba skončili na gilotíne počas vlády Teroru. Sudca v Lavoisierovom prípade poznamenal, že „Republika nepotrebuje géniov.“
2. Tarquinius Spupný, rímsky kráľ, ktorý aby ukázal ako naložiť dobytým mestom.
3. Maistrehu rukopis obsahoval dlhú rozpravu o Melesherbesovi, ktorý najskôr povolil vydanie Encyklopédie a potom obhajoval Ludovíta XVI pred Národným zhromaždením v roku 1792, za čo skončil pod gilotínou. Maistre ho vini z toho, že tak umožnil vznik opovrhnutia hodnej „filozofickej sekty“, ale uznáva, že obajobou kráľa si opäť získal česť.
4. Racine, Ifigénia
5. Pôvodný text pokračuje „Voltaire, ktorého slepi fanúškovia umiestnili do Panthéonu je možno viac vinný ako Marat, pretože on stvoril Marata a určite spáchal viac zla ako Marat.“
6. Asi odkaz na Talleyranda, ktorý bol biskupom v Autune a vojvodu orleánskeho, kráľovho bratanca, ktorý sa stal známy pre svoj zástoj v Revolúcii ako Philippe Egalité.
7. Santerre bol veliteľ parížskej národnej gardy od 10. Augusta 1792.
8. januára 1794, pred kráľovou pravou povedal v Národnom zhromaždení: „Všade je klud. Rozsudok nad bývalým kráľom bude vykonaný s najväčším sprievodom. Mám v zálohe päť tisíc pešiakov a všade mám delá, ale nie je ich treba. Pokoj nebude narušený.“
9. Toto nie je presné. Po úteku Ludovíta XVI. do Varennes, Ústavné zhromaždenie predpísalo armáde prisahu vernosti. Asi 2000 dôstojníkov a 9500 mužov odmietlo prisahať.
10. 29. január 1793 je dátum kráľovej popravy.
11. Maistre cituje titulok nesprávne. Magazín končil správu o kráľovej poprave takto: „Ponechajme Ludovíta pod rubášom, odteraz patrí dejinám. Pre morálneho a citlivého človeka je na obeti zákonu niečo posvätné. Teraz musia všetci dobrí občania obrátiť svoje túžby, svoje vlohy, svoje sily do budúcnosti. Rozdeľovanie už narobilo vo Francúzsku dosť problémov. Všetci čestní ľudia musia vnímať potrebu jednoty a aj tí, čo ju necítia majú dosť dôvodov aby po nej túžili. Zopár princípov, trocha úsilia a koalícia smrtonosná k zločincom bude vytvorená.“
12. Hamlet
13. Keď bol kráľ donútený 5. októbra

1789 prísť do Paríža, starosta Bailly ho privítal (bez ironie): „Aký nádherný deň, keď Parížania majú v meste Vás a Vašu rodinu.“

13. Okrem Mirabeaua, ktorý umrel prirodzenou smrťou boli títo revoluční vodcovia popravení počas vlády teroru.

14. „A všetci sa odvrátili od toho ohavného výjavu. To u Rimanov bol prvý a posledný trest, ktorý pohrdal láskou k ľudskosti.“ Livius, de suppl Mettii. - Damians, ktorý sa neúspešne pokúsil o atentát na Ludovíta XV bol podľa zákona o kráľovražde odsúdený na smrť rozštvrením. Jeho poprava trvala štyri hodiny.

15. Lev 18:21-30, Dt 18:9-14, I Kr 15:24, IV Kr 17:7-18, 21:2, Herodotos, Bk II, cap. 46

16. Rukopis pokračoval: Ak táto strašná deštrukcia ľudstva a najmä pomiešanie nevinných s vinnými stále desí isté myslie a žiada vysvetlenie, človek by sa mal pokúsiť niečo povedať. Ale treba si dať pozor, že pre človeka, ktorý sa vydal na skryté chodníky skutočnej metafyziky nie je garantovaná istá cesta.

17. Grotius, De Jure belli et pacis, Epist. ad Ludovicum XIII

18. V dobe vzniku tohoto spisu - prelom 1796 a 1797, Francúzsko uzavrelo mier s Pruskom a Španielskom, ale stále bojovalo s Anglickom a Rakúskom.

19. 25.9.1792 Konvent vyhlásil republiku za „jednu a nerozdeliteľnú“

20. Zánrodnenie cirkevných majetkov schválilo Konštitučné zhromaždenie 16. 4. 1790

21. Dekrét z 27. 11. 1790 požadoval, aby každý klerik zložil sľub, že bude podporovať ústavu. Väčšina biskupov a farných kňazov odmietla a tak sa začala schizma vo francúzskej cirkvi.

22. 116 zavraždených kňazov v karmelitánskom kláštore v Paríži v septembri 1792

23. Maistre sa vždy zaujímal o túto možnosť. V neupravených poznámkach o Slobodomurárstve v roku 1782 navrhoval dosiahnuť tento cieľ tichým pôsobením skrze lóže. V roku 1819 dúfal, že Cár Alexander sa podujme na túto úlohu.

24. Maistre sa celý život zaujímal o Slobodomurárstvo, illuminizmus a rôzne prúdy mysticizmu. Tu sa zdá odkazuje na toto hnutie. Sám bol istý čas členom lóže, v ktorých sa v tej dobe zhromažďovali takmer všetci významnejší muži z každého mesta, vrátane kňazov a biskupov. Sám spočiatku považoval lóže za spôsob akým uskutočniť zjednotenie protestantských odpadlíkov s Katolíckou Cirkvou. Neskôr, keď sa ukázalo viac zo skutočného charakteru slobodomurárstva lóžu opustil.

25. Začiatkom roku 1797 ohrozovali francúzske armády Rím aj Ženevu 26. Národné zhromaždenie Batávskej republiky zrušilo Reformovanú cirkev v roku 1796

27. Všimaj si, keď tá Pán tresce. Prís 3:11

28. V júni 1794 nedokázalo tridsať osem anglických lodí zastaviť francúzsky konvoj s obilím eskortovaný len troma francúzskymi fregatami.

29. V roku 1795 zajala francúzska kavaléria anglickú flotilu uväznenú v lade 30. Švédsky kráľ Gustáv III. bol zavraždený v marci 1792, tesne pred plánovanou výpravou do Francúzska. Ruská Katarína Veľká, rozhodná protivníčka revolúcie zomrela v roku 1796.

31. Napoleon nemal v prvej talianskej kampani pre nedostatok ťažných koní takmer žiadnu artilériu.

32. Asi odkaz na bleskové víťazstvo Napoleona nad Piedmontánmi, ktoré bolo z Maistrehu piedmontského pohľadu nevystrastiteľné.

33. M. Dumas, francúzsky dôstojník v emigrácii vydal knihu Des Resultats de la derniere campagne

Preložil Jozef Duháček

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava.
Telefón 0903 846 313.

Vydáva FACTUM BONUM, spol. s r. o.,
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.

IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: TEODOR KRÍŽKA. – Cena jedného čísla je 1,50 € – Časopis vychádza každé dva týždne s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint-Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a poštový doručovateľ Slovenskej pošty, alebo elektronicky na e-mailovej adrese: ganisinoval.renata@slpostas.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. BOX 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slpostas.sk. –

Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV 757/08. – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word, označené menom autora a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – Tento ročník vychádza s príspevkom Ministerstva kultúry SR. – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Naučili sme sa zvláštne vnímať svet. Z každej strany počúvam debaty o voľbách nového pápeža, o konci sveta, dokonca sme z duchovných hodnôt urobili priestor pre stávkové agentúry, predbiehajúce sa v kurzoch na mená nástupcov svätého Petra. Trafiky sú plné bulvárů, na titulách figuruje postava Svätého Otca. Médiá polemizujú o duchovnom stave Cirkvi, akoby to bola dajaká politická strana. Predbiehajú sa v diskusiách, vytvárajú pseudoobraz, taký ďaleký duchovným hodnotám. Z Cirkvi sa stala akási návnada, do ktorej si smie zahryznúť kadejaká ryba. Ľudia, ktorí nemajú pojem o kresťanstve, sa stali jej kritikmi.

Spochybujeme rozhodnutie pápeža o odstúpení, špekulujeme o jeho príčinách, a tak vzniká živná pôda pre médiá, ktoré sa predbiehajú v „hľadani pravdy. Živíme sa intrigami, procesmi, vyťahujeme na svetlo Božie všetky možné hriechy a rozoberáme ich, akoby sme boli oprávnenými sudcami.

Cirkev prechádza zložitým obdobím, to vidíme všetci. Ale či sme už dozista oslepli a ohluchli?

Najviac ma vie ohúriť, keď z úst mladých ľudí zaznieva glorifikácia východných náboženstiev a nadšenie, s akým o nich rozprávajú. Vyhľadávajú o nich literatúru tak pachtivo, ako smädny človek na púšti hľadá prameň.

A či sme ozaj slepi?

Biblia sa váľa na poličkách starých materi, ba dokonca by sme ju našli aj v každej domácnosti. Vieme my vôbec, čo je kresťanstvo? Prelistovali sme si snáď niekedy Bibliu? Nahliadli sme niekedy do jej vnútra? Sadli sme si azda niekedy v tichu, aby sme premýšľali nad jej obsahom, nad jej slovami, nad jej Pravdou? Alebo hľadáme na Sväté písmaoptikou marazmu pertraktovaného v médiách?

O čom to celé vlastne je? Keď sa zahlbíme do Svätého písma, prekvapí nás hneď na prvý šup, že nemusíme chodiť po vodu do východných kultúr. Že to tu už dávno všetko je!

Často mi mladí hovoria so vzrušením o meditáciách budhistov, o ich hĺbke a sile. A či kresťanstvo nie je silnejšie? Či nestojí na vnútornom dialógu v najhlbšej intimite, na kontemplácii, na vnútornom tšení, kedy človek môže zachytiť reč Ducha?

O čom je potom umenie? Každá tvorba si vyžaduje základné predpoklady a pre nás nepohodlné výrazy ako pokora, trpezlivosť, úcta, čistota... Vtedy sa tvorba rozvíja k Poznaniu, ktoré človeka formuje od jeho základov.

Žeby nás práve tieto spomenuté výrazy odrádzali, a preto hľadáme útočisko v niečom ľahšom?

Klameme seba samých. Zabíjame v nás samých pôsobenie samotného Tvorcu. Kresťanstvo je o nás, o človeku a jeho hľadaní, otvorí sa Svätému Duchu, ktorý sa následne prejavuje trochu inak, ako sme zvyknúť.

Uvedomujeme si snáď, akým hlbokým rozhodnutím musela prejsť hlava Cirkvi, aby abdikovala? Zodpovednosť, uvedomenie si a hlboký rozhovor, ktorý my dnes znevažujeme a pretvárame do šialených podôb. Vážime si

Z listov

vôbec človeka? Seba samých?

Kresťanstvo je cesta, naša krížová cesta, za

ktorú nie je zodpovedný nik iný, len my sami. Hrešíme, páchame zlo, kritizujeme, pohoršujeme a ja sa pýtam inak, hrešíš? Páchaš zlo? Kritizuješ? Pohoršuješ? Kto si, človek, že môžeš súdiť iných? A či v Biblii nestojí už stáročia veta, aby si si najskôr vyčistil sám pred vlastným prahom? A či sme už pozabudli, keď Ježiš hovoril o brvne v oku? Čo chceš, človek, viac?

Nie, to nie sú obmedzenia, ale dajme si ruku na srdce, aký dokáže byť život plný, pokiaľ sa nám podari aspoň sčasti počúvať a žiť tieto slová.

Utrpenie sa dnes vníma ako hnuš, ako niečo zlé, nik ho nechce. No vieme o tom, že utrpenie roztvára? Posúva vpred a život naberá úplne iný rozmer?

Všetko by sme chceli zadarmo, najľahšie je filozofovať, ako by to malo byť, kto je aký. Ale kde je človek? Kde je jeho Duch? Kde je jeho jedinečnosť?

Veríme my vôbec v Boha? Vystupujeme ako všemožní páni, no život nás dokáže v okamihu raz-dva položiť na kolená.

Ako je to možné, keď sme páni? Veď všetko vieme, všetko poznáme!

Učme sa od našich predkov, ktorí si ctíli život, ctíli si človeka a namiesto súdov vkročili na širé pláne, pohliadli na nekonečnosť a uvedomili si svoju maličkosť. Ctíli Boha vo všetkých jeho podobách a s bážňou vnímali jeho premeny.

Boh sa prejavuje v nás samých, pokiaľ mu dáme priestor a príležitosť.

Márne by sme očakávali vieru od všetkých. Sme predsa len ľudia, nedokonalí, povrchní, zraniteľní, slabí... A možno - ďakujeme aj za to, čo dnes vidíme: pobáda nás to pozrieť na nás samých, v akom stave sa nachádzame. Možno nás to prinúti pozastaviť sa nad našim vlastným životom.

MICHAL MIKULÁŠ

Ešte raz o revolučnom rasizme

Na moju stručnú a vecnú informáciu o protislovanskom genocídnom rasizme F.Engelsa a K.Marxa, uverejnenú nedávno v týždenníku Slovenské národné noviny, som dostal nečakane veľa pripomienok od čitateľov. Žiaľ, len málokto z nich sa venoval vecnej stránke tohto problému a väčšina sa zamerala na spochybňovanie obsahu informácie, alebo aspoň jej autora.

Prví mi vyčítajú, že robím zo seba falošného hrdinu a po prevrate sa tvárim ako antikomunista. Nuž, nič také naozaj nerobím a v mojej informácii som sa ani slovom nedotkol politicko-ekonomických analýz menovaných pánov, syntetizovaných hlavne v ich spoločnom diele Kapitál. Na to sa necítim dost veľkým ekonómom.

Druhá skupina čitateľov mi vyčíta, že som Engelsa a Marxa kritizoval preto, lebo boli Židia a viacerí ma pritom ihneď označili za rasistu, ba priamo za antisemitu. Ja som však v mojej informácii ani slovom nespomenul, že menovaní boli Židia, takže neviem, v čom vlastne bol ten môj prejav rasizmu či antisemitizmu. Lenže

oni naozaj Židmi boli a spoločne napísali aj dielo Nemecká ideológia a navzájom sa utvrzovali v takom protislovanskom genocídnom rasizme, že z neho o necelé storočie neskôr mohli priamo čerpať takí rasisti ako A.Hitler, R.Heydrich či J.Streicher.

Len ako „pochútku“ citujem z Engelsovho diela Demokratický panslavizmus: „...spolu s Maďarmi môžeme zabezpečiť revolúcie len najrozhodnejším terorom proti slovanským národom... a žiadne frázy, nijaké odkazovanie na neurčitú demokratickú budúcnosť týchto krajín nám nebráni, aby sme s nimi nezaobchádzali ako s nepriateľmi!... V nasledujúcej svetovej vojne zmiznú z povrchu zemského nielen reakčné triedy a dynastie, ale aj celé reakčné národy. A to je tiež pokrok.“

Alebo z jeho diela Der magyarische Kampf: „Zo všetkých národov a národíkov Rakúska (myslené sú tým slovanské národy Habsburskej ríše, neskoršieho Rakúska-Uhorska. Pozn. J. H.) boli nositeľmi pokroku, aktívne zasiahli do dejín a sú dodnes životaschopné, len Nemci a Maďari. Preto sú teraz revo-

lučné. Všetky ostatné veľké a malé národnosti a národy sú predurčené zaniknúť vo svetovej revolučnej búrke.“

Nemienim sa púšťať do plných úvah, ako ladí židovstvo Engelsa a Marxa s týmto ich protislovanským genocídny rasizmom, musím však s ľútosťou konštatovať, že po prevrate sa na Slovensku výstižný slogan „Zlodej krič: Chyťte zlodej!“ zmenil v podaní istej skupiny našich spoluobčanov na podobu: „Rasisti kričia: Chyťte rasistu!“

Nuž, aj to je poučenie z demokracie...

Tretia skupina mojich kritikov ma priamo obvinila, že údaje z môjho článku neviem dokázať. V článku som síce uviedol, že informácie som čerpal zo zborníka K. Marx - F. Engels - V. I. Lenin: K dejinám Československa a čs. dělnického hnutí, Praha 1963, ale tento zborník sa v našich knižniciach už takmer nedá nájsť - zrejme ho odpratali ideoví či pokrvní súkmeňovci menovaných rasistov. Ale ešte stále sa dajú nájsť ich ďalšie diela, napríklad Engelsov Demokratický panslavizmus, či Der magyarische Kampf, alebo ich spoločný traktát Revolúcia a kontrarevolúcia v Nemecku, uverejnený r. 1852 v New York Daily Tribune. Treba len vynaložiť patričné úsilie a človek sa dozvie všeličo, ba prestane žasnúť aj nad vecami, ktoré sa u nás dejú po „nežnej revolúcii“. Ľahšie potom pochopí napríklad aj takú nehoráznosť, že „slovanskí“ autori „Vyhlasenia VPN a MNI o spoluzití národov (!), národných (!) menšín a etnických skupín na Slovensku“ zo 4. 1. 1990 o d m i e t l i princíp reciprocity (čiže občianskej a ľudskej rovnosti!), medzi Maďarskom a Česko-Slovenskom pri poskytovaní menšinových práv svojim občanom! Pravda, treba si tento „dokument“ vyhľadať a pozrieť sa aj na to, kto menovite ho podpísal.

Pre tých čitateľov, ktorí si chcú ušetriť námahu vyhľadávania, sa však ponúka zatiaľ jediný ľahko dostupný zdroj informácií a tým je kniha bývalého chorvátskeho prezidenta Franja Tudjmana Dejinný úděl národov. Vydalo ju roku 2000 vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied VEDA a sú v nej uvedené aj rozsiahle citáty protislovanských rasistických názorov Friedricha Engelsa a Karla Marxa v takom rozsahu, aký je v časopise z priestorových dôvodov neuverejniteľný. Kniha, opatrená kvalifikovaným predhovorom známeho slovenského historika profesora Matúša Kučeru, naozaj stojí za prečítanie, a to nielen zo zorného uhla genocídnych rasistických názorov menovaných dvoch viťúzov

JULIUS HANDŽARIK

Kresba: Andrej Mišanek

Máme veľa Švíkov, komentoval by asi major Terazky z Čiernych barónov recessistický pochod Schwarzenbergových prívržencov s motýlikmi a fajnami v ústach.

Vlastníci médií a moci vyskúšali v rámci nedávnej prezidentskej volebnej kampane na Čechoch enormný tlak a všemožné hollywoodske triky. Nezabralo to. Budú preto veľmi zlostní a pomstiví!

Asociáciou som si spomenul na prezidentské voľby v Rakúsku roku 1985, v ktorých kandidoval aj Kurt Waldheim. Vtedy som si po prvýkrát uvedomil, že svetové masmédiá konajú koordinovane a teda sú v rukách (prevažne) jednej kliky. Nech by bol vtedy Waldheim povedal čokoľvek, všetko bolo prekrútené proti nemu. A keď si už napriek tomu Rakúšania nedali „povedať“, mstili sa

mu aj ako zvolenému prezidentovi.

Pamätám si na situáciu, keď sa v Hoffburgu konala akási medzinárodná konferencia pod záštitou OSN. Waldheim vyhlásil, že má otvorené dvere svojej pracovne a

Česi nám pokazili prezidentské voľby!

každý účastník konferencie ho môže navštíviť. Rakúska televízia potom ukázala, ako okolo otvorených dverí Waldheimovej pracovne prechádzali jednotliví ministri zahraničia, ale žiadny z nich sa neodvážil nadviazať kontakt s demokraticky zvoleným rakúskym prezidentom.

Waldheima sa podarilo izolovať dokonale.

Iba pápež sa odvážil prijať Waldheima aj s jeho manželkou na oficiálnej návšteve Vatikánu.

O príčinách medzinárodného

bolo iba zámienkou a maskovaním podstaty.

Bolo naozaj zaujímavé a šokujúce pozorovať servilnosť vtedajších západných politikov, ktorí jednotne ako jeden muž bojkotovali a izolovali Waldheima. A to nebolo treba na ich spacificovanie ani poslať „bratskú“ vojenskú pomoc. Také všemocné sú niekedy médiá a tak servilní a utilitári boli a sú politici.

Samozrejme, ani Zeman, ani Schwarzenberg nie sú Waldheim. Obaja sa išli priam rozdrapit svojou podporou Izraela. Zeman by bol ochotný podporiť útok na Irán a Schwarzenberg dokonca údajne dojednával ako minister zahraničia prijatie milióna eventuality izraelských utečencov v prípade vojnového konfliktu.

Zeman je známy tým, ako vie dehonestovať a zosmiešňovať novi-

nárov. Mnohí z nich si to naozaj zaslúžia, lebo sa vyznačujú nevzdelanosťou a povýšenectvom panských kočišov. Ešte tak občas nabrat' nadutých dvorných šašov, ergo hercov. Zvlášť odporní sú niektorí slovenskí, ktorí vedia za nejakú roličku od českých filmových producentov kydať na svoj národ vedrá špiny, len aby sa zapáčili svojim chlebobdarcom.

Bezprecedentné nátlakové metódy medzinárodne prepojenej tlače, vyskúšané v období českých priamych prezidentských volieb, budú bez najmenších pochyb v zdokonalenej a rafinovanejšej podobe použité i v nadchádzajúcich prezidentských voľbách, ktoré sa budú u nás konať roku 2014. V tomto zmysle nám „Česi“ pokazili naše nadchádzajúce prezidentské voľby.

JÁN DANCER